

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

November 1938

Nr. 11

2. AASTAKÄIK

SISU: 1. A. Petrov: Kaks aastat. 2. L. Johanson: Üldine tööaja lühendamine rahvusvahelise konventsiooni alusel. 3. Joh. Mihkelson: 40-tunnilise töönädala küsimus uute raskuste eel. 4. Tööpuuduse vastu kindlustamine. 5. I. R.: Kaks küsimust tööaja kaitses. 6. V. Kruustee: Öötöö trükitööstuses. 7. H. Isküll: Tööliste ühistegevus. 8. A. P.: Naistööjõud vajab kaitset. 9. Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 10. J. M.: Välismaa ringvaade. 11. H. J.: Ühistegevusnurk. 12. I. R.: Uusi sotsiaalseadusi. 13. Käitiste elu.

Viking

LADUVALEHTEDEST-
tubaka väärtuslikumast saagist

ETK uudissort

25 tk. — 35 s.

Juriidilise nõuande korraldus Tallinnas.

Juriidilise nõuande korraldus Tallinnas on alates 1. nov. s. a. järgmine:

1. Koja büroos antakse töölistele tasuta juriidilist nõu ja kirjutatakse palveid ning avaldusi koja peasekretär L. Metslangi ja koja asjaajaja õigusteadlase O. Manderi poolt.

2. Vajaduse korral, töökaitse ja sotsiaalkindlustuse küsimustes, samuti kohtuis esinemisel, võivad töölised kasutada koja usaldusadvokaatide abi, kelleks Tallinnas on vann. adv. R. Käsper ja B. Niidu, alljärgnevas korras:

1. Tööliskoda korraldab Tallinnas töölistele jur. nõuannet töökaitse ja sotsiaalpoliitilistes küsimustes peale ametkonna veel usaldusadvokaatide kaudu.

2. Jur. nõuande kulud tasub usaldusadvokaadile tööliskoda.

3. Nõu soovijail on usaldusadvokaatide vahel vaba valik.

4. Juriidilise nõu saamiseks usaldusadvokaatidelt tuleb soovijal Tööliskojast võtta vastav talong, mille ta esitab usaldusadvokaadile.

Õiendus.

„Tööliskoja Teatajas“ nr. 10 ilmus kirjutus pealkirja all „A.-s. A. M. Luther“, kus on öeldud, nagu oleksid nõukogu liikmed Siig, Vebermann, Maamägi ja Lind hääletanud ettepaneku vastu, et vabriku valitsuse esindaja aruanne võetaks üldkoosoleku päevakorda. Töölisnõukogus ei ole sellast ettepanekut hääletusel olnud.

„Tööliskoja Teataja“ lugejatele.

Toimetus pöördub lugejate poole.

Tänapäeva tööbistlikumises on rida küsimusi, mille lahendamisele tuleb tõsiselt asuda. Kuidas elustada tööbistlikumist, missuguseid vahendeid peab selle ülesehitamiseks kasutama jne.? Nende küsimuste sõelumiseks tahame teada oma lugejate seisukohti. Palume lugejaid vastata seepärast alljärgnevale küsimustikule ja vastused saata kuni 25. novembrini s. a. toimetusele Tallinn, Toompuiestee 17-a—13. Huvitavamad vastused ilmuvad meie ajakirja lähemas numbris (vastajad jäävad soovi korral saladusse). Nende vastuste väärtus ja tähtsus on kahtlematult suur.

1. Kas on käitistes märgata huvi töösuhete liikumise vastu? Kui on märgata huvi langust, siis miks?

2. Missuguseid tegevusvahendeid peaksid kasutama töölisorganisatsioonid, et tööliste osavõtt nendest oleks elavam?

3. Mida heidetakse ette kutseühingutele ja kuidas, teie arvates, oleks võimalik saavutada tagajärgi organisserimises?

4. Missugused on noortööliste huvi-alad ja kuidas, teie arvates, oleks võimalik neid siduda tööbistlikumise?

Rohkearvulisi vastuseid loodab

TOIMETUS

Pärnu Sadamatöölised kaebasid Veeteede Talituse direktori otsusele Riigi-kohtusse.

Pärnu sadamatöölised esitasid Riigikohule kaebuse Veeteede Talituse direktori otsusele, kes oli kinnitanud Pärnu sadamakapteni otsuse, milles laevameeskondadel lubati töötada Pärnu sadamas laadimis- ja lossimistöodel.

Kaebuses üteldakse, et sadamate seaduse ja sadamatöölise registrimise määruse alusel võivad laadimis- ja lossimistöodel olla ainult registreeritud sadamatöölised, mitte aga laevameeskonnad. Kehtivate seaduste normid nõuavad kõikide sadamatöölise registrimist sadamakapteni juures, hoolimata sellest, kas töid teostavad laevameeskonnad või sadamatöölised. Kuna aga laevameeskonnad pole registreeritud sadamatöölisena, siis pole neil ka õigust tööd teha. Praegu kehtivate normide alusel pole ka purjelaevadel õigust kasutada meeskondi sadamatöölised.

Määratud ET Keskliidu juhatus tagandas revisjonikomisjoni

ET Keskliidu juhatus oma koosolekul 29. sept. s. a. otsustas tagandada viimase ET Keskliidu kongressi poolt valitud revisjonikomisjoni.

Aluseks on võetud töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse elluviimise eeskirja III osa, mis on redigeeritud järgmiselt: Kuni töövõtjate Kutseühingu Keskliidu moodustamiseni täidab kõigi tema organite ülesandeid Eestimaa Töölisühingute Keskliidu juhatus.

Uus revisjonikomisjon moodustati sama juhatusese poolt juhatusel liikmeid koosseisus: Normann, Peterson ja Soha.

ÕIENDUSEKS.

Elmises numbris ülevaates Tartu käitiste kohta esineb rida eksitusi ja väärarutusi, mis olenevad kirjasaatja süüist ja mille pärast vabandame. Edaspidi kontrollime kõik Tartust tuleva ja konkreetseid andmeid sisaldava kaastöö koja Tartu esinduse kaudu.

Tööliskoja Teataja

Tööliskoja häälekandja

NOVEMBER 1938

Nr. 11

II aastakäik

Tellimishind:
aastas . . Kr. 1.50
1/2 aastas. „ —.75
1/4 „ . „ —.40
Üksiknumber 15 s.

Ilmub kord kuus vähimalt 24 lhk. suuruses.
Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang.
Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,
telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,
välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.

Kuulutuste hind:
lehek. . Kr. 30.—
1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „ 8.—
1/8 „ . „ 5.—

Kaks aastat

A. Petrov

„Iga õigus, mida avaliku võimuga kaitstakse, on suure võitluse vili...“ „...suurimaid võitlusi inimsool on nõudnud asutuste loomine. Asutused ei ole muud kui kogu õigusi, millele on antud õigused oma iseseisvust täiendada ja iseseisvat organisatsiooni luua...“

Tähendatud mõtted avaldas kaks aastat tagasi hra Vabariigi President Tööliskoja avamisel. Need mõtted omavad aga suure tähtsuse ka praegu, kus meie tagasi vaatame Tööliskoja senisele tegevusele ja kus tööliskonna asutuste ja organisatsioonide säilitamine nõuab töolistelt suuri pingutusi.

Kaks aastat ei ole pikk aeg, mis võimaldaks esitada suuri nõudmisi töötulemuste kokkuvõtte suhtes. See on õieti aeg, mis on vajaline ühe asutuse organiseerimiseks ja töö korraldamiseks. Kuid süiski peame tunnistama, hoolimata sellest, missugusel arvamusel meist keegi oli selle asutuse vajalusest, et kaheaastane tegevus on õigustanud Tööliskoja olemasolu.

Arvestades Tööliskoja kui avalik-õigusliku asutuse seadustega piiratud tegutsemise võimalusi, neid erakordseid aegu ja üldist olukorda, peame konstateerima, et ta on selle aja keskes olnud ainus vabalt valitud üleriiklik keskus, kelle ümber on võinud koondata Eesti tööliskond.

Kui Tööliskoja tegevuse tulemuste all tahame mõista ja nõuda materjal-

sete hüvede saavutamist, s. o. palga ja õigusliku olukorra parandamist, siis oleks see ebaõige. Neid nõudmisi on Tööliskoda püstitanud ja põhjendanud, kuid nende saavutamiseks seisab tööliskonnal ees pikk võitluse tee. Selleks peab tööliskond omama tugevaid, vabu, iseseisvaid kutseühinguid. Tööliskoda ei saa olla ega ole sellane võitluse organisatsioon. Tema ülesanne on vastavate materjalide põhjal, mis on saadud tähelepanekute ja uurimiste tulemustena, põhjendada, tõestada tööliskonna nõudmisi ja vajadusi, esitada vastavaid ettepanekuid ja seisukohti ja neid kaitsta. Täiendada ja tõsta kultuurilist taset, iseteadvust ja armastust oma asutuste ja õiguste vastu.

See tegevus omab väga suure tähtsuse, kui arvesse võtame, et elame ajaloos seni tundmata kriisi ajajärgul. See kriis on tabanud kõige raskemini just töölisliikumist ja tööliskonda meil ja mujal.

Ka meil esineb „käegalöömise“ meeleolu. Sagedased nähtused, kus töölaliste koosolekud jäävad pidamata, töölisvanemad valimata töölaliste mitteküllaldase osavõtmise pärast jne. tõestavad, kui palju on tööd tarvis, et töölaliste iseteadvust tõsta.

Selles olukorras on Tööliskoda Eesti töölisliikumises olnud majaka osas, mis keset süngest sügist on näidanud õiget teed esmäärgile jõudmiseks ja karidest hoidumiseks.

Selleks õigeks teeks on see sotsiaalpoliitiline tegevusprogramm, mis on selle aja jooksul koostatud kogu tööliskonna aktiivsel osavõtul. Ta sisaldab kõige elulisemaid ja tähtsamaid nõudeid olukorra parandamiseks.

Palgaolude parandamine, sotsiaalkindlustus vanaduse, invaliidisuse ja tööpuuduse vastu, 40-tunniline tööndal, vabad, iseseisvad kutseühingud jne. on selle programmi olulisimad osad ja tööliskonna tänapäeva võitluse sihid. See on osutunud võimalikuks ainult Tööliskoja aktiivse tegevuse tõttu. Laialdased üleriiklikud töölisvanemate ja valijameeste konverentsid, kelle kokkutulek sündis koja kutsel, on ühinenud selle programmiga. Paljudel käitiste, tehaste j. m. tööliskoosolekutel on koda oma esindajate, töölisvanemate ja töolistegelaste, kaudu selgitanud nende nõudmistele elluviimise vajadust organiseeritud kutseühingulise võitluse teel. Kuid organiseerimise edukuseks on vajaline tööliskonna iseteadvuse tõstmine ja suur teadlik töolistegelaste kaader.

Siin on Tööliskoda palju korda saatnud suure arvu kõnedega, referaatidega, kuukirjaga „Tööliskoja Teataja“ ja vastavate brošüüride ja raamatute kirjastamisega.

On korraldatud ühistegelisi ja töölisvanemate kursusi, mille kaudu rohke osavõtjate arv on võinud laiendada oma teadmisi. Võib loota, et need osavõtjad täiendavad töolistegelaste hulka ja kasutavad oma teadmisi tööliskonna huvides.

Kõigi tähtsate kui ka jooksvate kü-

simuste käsitlemine ja otsustamine on sündinud tööliste või nende esindajate poolt. Seega on töölistele võimaldatud iseseisvalt oma elu rajada ja asju ajada.

Koda on muutunud teatavas mõttes kooliks, kust peavad tulema teadlikud töolistegelased. Töötades tehaseis, vabrikuis jne. kannavad nad tööliskonnadesse tahtevaimu oma olukorra parandamiseks ja õiguste kaitsmiseks o m a l j õ u l.

Meie kutseühingute nõrkus ja valitava keskuse puudumine on olnud ka Tööliskoja üheks suurimaks mureks. Kõikjal on koda nõudnud erakorralise olukorra lõpetamist ja kutseühingute keskuse tegevuse normaliseerimist.

Nüüd, kus kutseühingute seadus on hakanud kehtima, on koda püüdnud koostöös kutseühingutega tekkimud küsimusi lahendada tööliskonnale soovitatavas suunas. Sest Tööliskoja edukat tegevust edaspidi ei saa kujutleda ilma tugevate kutseühinguteta.

See on üldjoontes Tööliskoja tegevus. See näitab, et tööliskonna asutused, kui töölised nendest aktiivselt osa võtavad, võivad saavutada häid tulemusi. Nii ei ole õigustatud ütled, et „mis kutseühingud! — Tööliskodu on teinud... annud...“ jne.

Vastupidi, peame küsima, mis oleme teinud, et need asutused muutuksid võimsaiks ja saavutaksid edu. Asutus ei ole muud kui kogu õigusi, kui tööliskond iseseisvalt suudab nende kaudu võita endale õigused. Iga õigus, mida siis ka avaliku võimu poolt kaitsakse, on suure võitluse vil.

Üldine tööaja lühendamine rahvusvahelise konventsiooni alusel

L. JOHANSON.

Üldise tööaja lühendamise kohta võttis 24. rahvusvaheline töökonverents vastu küsimuslehe, millele esitavad riikide valitsused vastused, millele vastavalt koostatakse konventsiooni eelnõu, mis tuleb järgmisel töökonverentsil otsustamisele.

Esimeseks küsimuseks on, kas töökonverents peab võtma vastu üldise konventsiooni eelnõu tööstusele, kaubandusele ja büroodele või kaks eelnõu, millest üks oleks määratud tööstusele ja teine kaubandusele ja büroodele.

Seni on normitud tööaega tööstuses eraldi kaubandusest ja büroodest, kus töötingimused erinevad tööstuse omadest. Nii ka Eestis, kus tööstuslikus töös on oma eri tööaja seadus. Büroodes on juba sageli 6—7-tunniline tööpäev. Üldise tööaja lühendamise põhialuseid viiakse ellu omamaa seaduseandlusega. Ei ole takistusi omamaa seadustega ka edaspidi normida kaubanduse ja tööstuses tööaega eraldi, kui see tarvilikuks osutub. Rahvusvaheline konventsioon sisaldab

vaid miinimumi. Igal riigil, kes selle ratifitseerib, on võimalus ühel või teisel alal töö- ja puhkeaja määramisega rahvusvahelisest konventsioonist veel kaugemale minna, tööaega veelgi lühendada ja puhkeaega pikendada.

Rahvusvahelises reglementatsioonis ei tarvitse olla käitiste liikide loetelu, milliste töolistele, teenijatele ja tööpilastele tuleb kohandada tööaja korraldus. Loetelu võiks piirduda vaid kõigi töövõtjatega, nagu see on Eestis töolistele töölepinguseaduses, kaasa arvatud vaimsel alal töötajad, kontori-, büroode jne. teenijad. Loetelu ei saaks kunagi küllalt täpne, küll aga on võimalik erandeid märkida.

Rahvusvaheline reglementatsioon peaks ulatuma kõigile tööaladele ega võiks milgi tingimusel piirduda ainult tööstuslike käitistega, kus töötavad vaid osa töölisi. Ei tuleks eraldada ka posti, telegraafi ja telefoni, käitisi ja haldusi, kus kontoritööl on ülekaal, samuti ravilaid ja hoolekandeaustusi, võõrastemaju, restoraane, pansione, klubisid, kohvikuid ja teisi söögikohti, teatreid ja avalikke lõbustuskohti, mis kõik küsimuslehel on eraldi märgitud sihiga, et neile erandeid teha. Ka neis käitistes ei võiks pidev töö kesta üle rahvusvahelises kokkuleppes ettenähtud aja. Samuti peaksid üldise tööaja konventsiooni alla käima ka kaubanduslike ja tööstuslike käitiste veosakonnad, aga ka veo- ja käitised.

Ei ole mingit alust välja jätta ka neid käitisi, kus on töötamas ainult tööandja perekonnaliikmed, seda enam, et neis käitistes ekspluateeritakse eriti ka laste ja alaealiste tööjõudu. Tööaja lühendamine sünnib tervisel, majanduslikel, kõlbelistel ja kultuurilistel kaalutlustel, mis on kehtivad ka kodutöö ja oma perekonnaliikmetega töötavate käitiste suhtes.

Milgi tingimusel ei saa konventsiooni alt välja jätta väikesemaid käitisi, mitte üle 6 töolisega, mille kohta esinetakse eriküsimusega ja mida kahtlemata osa valitsusigi soovib. Praegu on Eestis tööajaseadus ka nende väikekäitiste kohta kehtiv. Nende eraldamine edaspidi tähendaks suurt reaktsiooni tööaja küsimuses.

Kui pädevale ametivõimule jäetakse õigus mõningate käitiste väljaarvamiseks tööajaseaduse alt, siis ei võiks nad oma otsuseid teha ilma töolistele organisatsioonide seisukohtade ärakuulamiseta.

Rahvusvaheline reglementatsioon tuleb kohandada kõigile töolistele, teenijatele ja tööpilastele.

Erandeid võib teha vaid isikuile, kellel on juhtimis- või usalduskoht, ja neile, kes oma isikliku vastutuse tõttu ei allu töökestvuse kohta käivatele eeskirjadele. On raske direktorite, prokuristide jne. tööaega kindlaks määrata ja selleks pole vajadustki.

Ka on raskusi rahvusvahelise reglementatsiooni rakendamisel reisijale ja esindajale, kui nad tegutsevad väljaspool käitist.

Rahvusvaheline konventsioon ei ole kohandatav ka riigi- ja omavalitsuste ametnikele, kuivõrd nad ei ole tegutsemas tööstuslikes või kaubanduslikes tööharudes, välja

arvatud post, telegraaf ja telefon. Riigi- ja omavalitsuste teenijate tööaeg on piiratud juba erikorraldustega. Üldise tööaja seaduse alla peaks aga kindlasti kuuluma kõik riigi- ja omavalitsuste tööstuslikud ja kaubanduslikud käitised kõigi töövõtjatega.

Küsimuslehel on tööaeg defineeritud järgnevalt: „Tööajaks loetakse aeg, mille kestvusel töötaja on tööandja käsutuses ega või vabalt kasutada oma aega“. See määratelu on vastuvõetav.

Juba mitmeski riigis on kehtima pandud 40-tunniline töönädal. See on eesmärgiks, mida taotleb praegu tööliklass kõikjal. Sellest tööajast jatkub intensiivseks tööks, eriti kui arvestada veel kiiret ratsionaliseerimist ja mehhaniseerimist, tööjõupingutuse kasvu, aga ka püsivat töötaolu, mis majandusliku kriisi aastail võtab väga suure ulatuse. Eestis praegugi on tööjõu üleküllus mitmelgi tööalal, näiteks tekstiiltööstuses. Üldine tööaja lühendamine 40 tunnini nädalas on põhjendatud mitte ainult tervishoiuõpetusega ja sellega, et tööline vajab pikemat puhkeaega ka vaimseks arenguks, vaid ka kõigi nende tehniliste korraldustega ja muudatustega, mis viimasel ajal on aset leidnud töö alal.

Asjaomaste töölisorganisatsioonide arvamist ära kuulates võib lubada pädevale ametivõimul arvutada keskmist normaaltööaega ka nädalast pikema ajavahemiku alusel, kuid ainult neil tööaladel, kus seda tehniliselt teisi korraldada pole võimalik.

Küsimusleht taotleb pädeva (kompetentse) ametivõimu õigust pikendada normaaltööaega jaekauplustes töötavatele isikutele 44 tunnini ja isegi 48 tunnini võõrastemajades, restoraanides, pansionides, klubides, kohvikutes ja teistes sarnastes käitistes 52 tunnini, ravi- ja hoolekandeaustustes 48 tunnini, teatrites ja teistes tööstuskohtades 48 tunnini. Neiski käitistes peaks normaaltööaeg olema ühtlane üldise tööajaga — 40 tundi nädalas.

Küsimusele, kas peaks lubama ühise tööseisaku tõttu kaotatud tööaja tasatgemist, tuleb töelistel kindel vastus — ei. Kui seda lubada, siis võib tööaega venitada perioodiliselt palju pikemaks. Tallinnas Krulli käitises vallandati tööseisaku tagajärjel hulk oskustöölisi, ja nende töölistega, kes uuesti tööle võeti, hakati töötama üle 8 tunni päevas. Selleks ei olnud mingit tarvidust, sellane nähtus on täiesti lubamatu.

Ka siis, kui tööseisak on tingitud õnnetusjuhtumest või vääramata jõust, ilmastiku nähtustest, pühade äripäevadega kokkulangemisest, ei võiks tasatgemist olla normaaltööaja pikendamiseks.

Tööaja pikendus pädeva ametivõimu loal võiks kõne alla tulla isikute suhtes, kes ei tee mingisugust kehalist tööd või peavad ainult jääma kohale, et tarviduse korral olla käsutuses, näiteks kojamehed, öövahid, väravahid ja tuletõrjujad, nagu märgib küsimusleht, samuti tööde puhul, mida tehnilistel tingimustel ei saa igal hetkel katkestada või mille katkestamine tooks endaga kaasa aine- te või saaduste rikkumise, aga ka töödel inventuuri ja bilansi koostamiseks, äri likvidatsiooni puhul ja arvete lõpetamisel. Tavalise tööaja ületamist võib lubada ka tekkinud

või ähvardavate õnnetusjuhtumite, edasilükkamatute tööde puhul, masinate või käitiste sisseseadete juures või väärarata jõu puhul, kuid ainult sel määral, mis on tarvilik käitise normaalkäigu tõsise katkestuse vältimiseks.

Oskustööliste puudus ei saa olla normaal-tööaja pikendamise põhjuseks, sest siis korduks Krulli vabriku lugu. Oskustööliste ettevalmistamine on aga igal ajal võimalik.

Töö üle normaaltööaja on ületunnitöö ja selle eest tuleb tasuda lisapalka. See põhimõte on juba tunnustamist leidnud kehtivas tööajaseaduses. Ka rahvusvaheline konventsioon võib ette näha ületunnitööd, määrates päeva, nädala ja aasta kohta lubatud ülem-määra, mis ei võiks aastas ületada sadat tundi, kui seadusega on kindlaks määratud keskmine tööaeg. See tuleb arvestada üht nädalat ületava ajavahemiku alusel ja 200 tunniga, kui seadusega on kindlaks mää-ratud tööaeg üht nädalat mitte ületava aja-vahemiku alusel, nagu lepiti tänavusel kon-verentsil kokku küsimuslehe koostamisel. Li-satasu ületundide eest peab olema: äripäe-val 50% ja pühapäeval 100%; 25%, mida sisaldab peale ülaltoodud protsentide ka kü-simusleht, on liiga vähe ja tähendaks, võrrel-des senise korruga, tagasiminekut.

Küsitakse, kas ülemineku aeg senisest tööajast uuele lühendatud tööajale tuleks kindlaks määrata kõrgemal määral kolme aasta peale. See on liiga pikk aeg. Järk-jär-gulisel teostamisel võib 40-tunnilist tööaega ellu viia kõige hiljem 1—2 aastaga, arvates konventsiooni jõustumise ajast. Sellest ajast on küllalt vastavate seaduste ja korralduste koostamiseks ja elluviimiseks.

Konventsioon sisaldaks erieeskirju maa-aluste kaevanduste kohta, välja arvatud söe-kaevandused, mille tööaeg otsustatakse eraldi.

Küsimuslehel antakse maa-aluste kaevan-duste tööliste tööajale järgmine definitsioon:

„Maa-alustes kaevandustes viibimise kest-vuseks loetakse ajavahemik töölise maa alla laskumise otstarbel töstekongi astumise het-kest sellest lahkumiseni pärast tõstmist; kae-vandustes, kuhu jõutakse stollide läbi, kae-vanduses viibimise kestvuseks loetakse aja-vahemik töölise poolt stollisissekäigu läbi-mineku ja maapinnale jõudmise vahel.“ Teist määratelu anda on raske. Vististi jääb ka see määratelu konventsiooni. Ka tahetakse lugeda eeskirjad täidetuiks, kui kestvus hetkest, mil vahetuse esimesed töölised lahkuvad maapin-nalt, hetkeni, mil nad jõuavad sinna tagasi, vastab ühe (töölise kaevanduses viibimise kestvuse)ni, eeldusel, et vahetuse laskumise ja tõstmise kestvus ja järjekord on ligi-kaudselt võrdsed.

On kaks küsimust: kas töölise nädalase kaevanduses viibimise kestvus tuleks kindlaks määrata: 7 tundi 45 minutit päevas ja 36 tundi 45 minutit nädalas või 8 tundi päevas ja 40 tundi nädalas. Töölisel pooldavad lühe-mat tööpäeva ja lühemat tööpäeva, seda ka senisest tööajast lühendatud tööajale ülemi-neku ajal.

Konventsioon ei võiks lubada riikidele, kes on rahvusvahelise tööorganisatsiooni liikmed, ajutiselt seisma panna teataval juhul rah-vusvahelise reglementatsiooni kohaldamist. Ka peaks konventsioon sisaldama eeskirju, mille järgi ei tohi halvendada seadu-sega, otsustega, kombega või kokkuleppega tööliste kindlustatud soodsamaid töötingi-musi.

Tööaeg, töö algus ja lõpp jne. peab märgi-tud olema käitise sisemäärustes, aga ka pal-garaamatus. Ületunnitöö ja selle tasu tuleb kanda käitise eriraamatusse ja ka palgaraa-matusse.

Aastaaruanded seaduse täitmise kohta tu-leb saata rahvusvahelisele tööorganisatsioonile ning need peaksid sisaldama kõiki nõutavaid andmeid.

40-tunnilise tööpäeva küsimus uute raskuste ees

Johannes Mihkelson

Tööaja lühendamise küsimus on peaaegu kõikides maades üles tõstatatud. Alaliselt arenev ratsionaliseerimine ja sellega ühenduses olev tehnoloogiline tööpuudus on sundinud rahvaid tõsi-selt otsima väljapääsuteid alatisest töö-puudusest. Praegusel tehnika edu ajas-tul pole suudetud ka kõige paremal majanduslikul kõrgseisul kõiki töölisi tööstusmaades tööle rakendada. A. Ühendriikides ja Inglismaal on ikkagi miljonilised töötute armeed. Tööaja lühendamises nähti üht väljapääsu-teed. Tööaja lühendamine ei osutunud tarviliseks ainult tööpuuduse vastu

võitlemise vahendina, vaid ratsionali-seeritud tööprotsess sundis leidma va-hendeid tööliste elu ja tervise kait-seks. Tööaja lühendamise küsimus on korduvalt olnud rahvusvaheliste töö-konverentside päevakorras, kuid seni on küsimus üldises ulatuses lahenda-mata. Üksikud maad nagu A. Ühend-riigid, Prantsusmaa, Mehhiko, Uus Meremaa, Belgia, Hispaania j. t. on asunud tööaja lühendamisele.

Käesoleval aastal Genfis peetud rahvusvahelisel töökonverentsil otsus-tati 92 häälega 27 hääle vastu võtta tööaja lühendamise küsimus uuesti

terves ulatuses tuleva-aastase rahvusvahelise töökongressi päevakorda. Ettepanek leidis vastuvõtmist just eriti selle tõttu, et A. Ühendriikide ja Prantsusmaa valitsused püüdsid teisi valitsusi mõjutada tööaja lühendamise küsimuse poolt hääletamisel. Nüüd on aga tööaja lühendamise küsimus saanud Prantsuse valitsuse poolt raske löögi. Prantsuse peaminister Daladier pidas 20. augustil suure ja tähelepanu äratava kõne, milles ta seletas, et Prantsusmaa peab oma produktiooni tõstma ja enam töötama. Seepärast tuleb 40-tunnilise töönädala seadus muuta painduvamaks ja lubada teha enam ületunde. See ei tähenda veel 40-tunnilise töönädala seaduse täielist kõrvaldamist. Välismaailm aga mõisteti Daladier' kõne kui surmakella löömist 40-tunnilisele töönädalale. Tööstusharudes, kus see osutub tarviliseks, võidakse nüüd teha enam ületunde, tööaeg ulatuks kuni 44 tunnini nädalas, see on 200 tundi aastas rohkem kui enne. Ka varemalt olid erandid seaduse kohaldamisel lubatud. Tööaja seaduse kehtimapanek ei sündinud Prantsusmaal korruga, vaid järkjärgult, ja valitsus oli sunnitud 40-tunnilise töönädala teostamiseks andma ligi sadakond eridekreeti, millega pandi 40-tunniline töönädal kehtima tööstuses ja kaubanduses. Vastavaid erandeid tehti erialadel.

Daladier' kõne äratas kutseühingulistest ringkondades suurt pahameelt ja Prantsuse kutseühingute keskkliit esitas kõige kategoorilisema protesti, samuti ka kristlikud kutseühingud. Valitsusest lahkusid avalike tööde minister Frossard ja tööminister Ramadier, kuid valitsuse kriis lahendati kiiresti. Tööaja pikendamine polnud põh-

jendatud seepärast, et praegu pole kõikidele tööliste töö anda. 1937. a. 21. detsembril antud dekreedil põhjal võis tööminister lubada erilistel juhtumitel 100 lisa-ületundi. Sõjavarustustööstuses oli niigi juba 45-tunniline töönädal ja nüüd võib sõjavarustustööstuses piiramatult töötada. Mis töölisi kõige enam puudutab, on ületundide tasu küsimus. Enne uusi korraldusi makseti töölistele iga tunni eest, mis tehti nädalas peale 40 tundi, 25% lisatasu. Nüüd tahetakse maksa aga kõigest kuni 10%.

Praegu on Prantsusmaal terve rida tööstusharusid, kus töötatakse nädalas kõigest 35 tundi, sest käitistel pole rohkem tööd anda. Elutarvetööstuses töötab 16,43%, naha- ja jalanõude-tööstuses 31,64%, tekstiiltööstuses 45,78% ja metallitööstuses 11,66% töölistest lühendatud tööajaga, s. o. alla 40 tunni nädalas.

Prantsusmaa samm on annud hoogu fašistlikele maadele uueks tööaja pikendamiseks. Saksamaal tahetakse legaliseerida faktiline olukord või, teiste sõnadega, panna seaduslikult kehtima 10-tunniline tööpäev. Juhtub harva, et sakslane kiidab prantslast. Eriti ei tee seda saksa ajakirjandus. Pärast Daladier' kõnet aga ei jõua kogu saksa ajakirjandus Prantsusmaad küllalt kiita. Hitleri peahäälekandja „Völkischer Beobachter“ tervitab südamliselt Prantsusmaa sammu ja ütleb, et 40-tunnilise töönädala kõrvaldamine on Prantsusmaal tõsiasi ja see hajutab ühe utopia, mis on pärast maailmasõda õhku mürgitanud. Saksamaa leiab oma senistele ja tulevastele tööaja pikendamise kavatsustele prantslaste sammust häid põhjendusi, seepärast ka see suur rõõm Daladier' kõne puhul.

Tööpuuduse vastu kindlustamine

Üks tähtsaimaid küsimusi sotsiaalkindlustuse valdkonnas, ühtlasi aga raskeimini lahendada v küsimus on tööliste kindlustamine süüdimatu (töölise süüta tekkinud) töötuse puhuks. Moodsas majandussüsteemis toimub majanduslik ja tehniline areng kiiresti, korrapäratult ja hüppeliselt. Pea imeb töös-

tus kõik vabad tööjõud toodanguprotsessi, samas tõukab ta nad jälle käitisist välja, mille läbi osutub tarviliseks eriline hoolitsus valandatud tööliste eest. Kindlustus tööpuuduse vastu on otstarbekaim erilistes kindlustusastustes, millesse kindlustusmaks tasutakse kõrgkonjunktuuri aegadel, mille sammete ka-

sutamine aga toimuks seevastu surutise aegadel. Siiski on vaevalt mõeldav käsitletava probleemi kindlustustehniliselt rahuldav lahendus. Vanusekindlustuse puhul on kergesti tuvastatav (kindlaks tehtav), missugune kõigi eelduste kohaselt on sammete summa, mille tasumine kindlustusasutusele on kohustuslik, ja sellele vastavalt on võimalik maksete ja sammete tasakaalustamine. Kindlustamine haiguste ja tööõnnetuste vastu, samuti järelejäanute kindlustus leiab tõenäosuses kindla tugipunkti. Tööpuuduse vastu kindlustamine seisab aga tuleviku ees, mis on kaetud läbi nähtamatu uduga. Kõik tähelepanekud majanduslike ilmuvuste ja konjunktuuri muutuste kohta ei anna ihtki lähtekohta teatava kindlusega püstitatavateks ennustusteks. Tööpuuduse vastu kindlustamine aga põrkub järgnevalt raskuse vastu, mis seisab selles, et kindlustusjuhtumid — tööpuudus — esinevad teatavatel kordadel massilises sageduses, vastupidiselt vanusele, haigustele või tööõnnetustele, mis on üksiku inimese elu nähtused. Saabub majanduslik kriis, siis kahanevad maksete niisama kiiresti kui kasvavad tööpuuduse korral antavad sammud. Kõigist nendest asjaoludest järgneb, et kindlustamisel tööpuuduse vastu peab astuma tagaplaanile kindlustuspõhimõtte hoolitsuspõhimõtte ees.

Kindlustuspõhimõtte rakendamise raskused töötuse korral on viinud mõningaid teoreetikuid h o o l e k a n d e süsteemide soovitamisele. Siia kuulub töötute toetamine maksumuludest. On ilmne, et see ei ole otstarbekohane ega õiglane. Tõsisem on sundsäästu põhimõtte, mis seisab selles, et iga tööline on kohustatud teatud osa oma teenistusest loovutama erilistesse avalikesse hoiukassadesse arvele, mille kasutamine osutub võimalikuks alles töötuse korral. Selle ettepaneku suurimaks puuduseks on asjaolu, et üksik tööline peab lootma vaid enesele. „Kõik, mida tööline ise suudab teha,“ ütleb Friedrich Engels, „kaob nagu tilk merre, nendes muutlikes voogudes, millesse tööline on paisatud ja mida ta vähimalgi määral ei suuda valitseda.“ Kindlustus seevastu ühendab samast ohust ähvardatuid suureks ohtude ühenduseks, mille läbi koormatus jaotub paljudele ja kindlustab piisavat abi. On vaieldamatu, et hoolimata puudustest tuleb eelistada seda põhimõtet.

Töötuse vastu kindlustamine võib toimuda mitmel kujul. Paljud riigid on teinud kutseühingud selle kandjaks ja on oma laia, võrdlemisi jõudlusvõimelise, organisatsiooni rakendanud töötute toetamise teostamiseks. See korraldus, mida selle esmakordse rakenduskohta järgi nimetatakse Genti süsteemiks, ühendab samaaegselt käid ja sobimatuid jooni. Tema headuseks on see, et temas puudub vajadus erilise riikliku, töötuse vastu kindlustamise asutuse järele, mille läbi säätetakse ebaproduktiivseid halduse (administratsiooni) kulusid. Nendel kaalutlustel on see moodus teostunud Belgias, Prantsusmaal, Soomes, Hispaanias, Norras, Rootsis, Daanis ja Tšehhoslovakkias. Ei saa aga eitada selle süsteemi suuri pahasid. Seal, kus tööliste kutseühingud on kindlustuskandjaiks, on siiski ainult osa töölisi kindlustatud töötuse puhuks, kuna organiseerimatud tööliised, kes on tavaliselt

just abivajavamad, on jäetud saatuse hooleks. Ka ei saa Genti süsteemi juures tööandjaid kergesti kohustada maksma tööpuuduse vastu kindlustamise teostamiseks, sest maksetel lähevad kutseühingu kassasse, kutseühing aga on nende vastaseks töövõitluses. Ei ole ka võimalik teostada kindlustussundust, sest ei saa kohustada kedagi astuma kutseühingu liikmeks. Kindlustussunduse puudumise tulemuseks on aga kindlustatute ringi kitsenemine. Seeläbi kitseneb ka ohtude ühendus. Arvestades kindlustustehnilisi nõudeid, osutub seega Genti süsteem veel puudulikumaks kui riiklik sundkindlustus töötuse vastu. Teiselt poolt on Genti süsteemi tulemuseks paljude tööliste liitumine kutseühingusse. Seesugustele isikutele on võõrad kutseühingulised põhimõtted ja nad ei tunnusta meeleldi kutseühingulist distsipliini. Seeläbi minetavad kutseühingud võitlusorganisatsioonide iseloomu, neid juhitakse kõrvale oma peaaesannete täitmiselt ja nad kujunevad riiklikeks haldusorganeiks. Neil asjaoludel kutseühingud ise püüavad vabaneda Genti süsteemi järgnevaist kohustusist.

Riiklik sundkindlustus töötuse vastu osutub siiski sobivaimaks lahenduseks küsimusele. Töötuse vastu kindlustuse asutused töötavad kontaktis ühelt poolt muude kindlustusasutustega, n. haigekassadega, millele kindlustus haarab samu isikuid, keda haarab kindlustus töötuse vastu, teiselt poolt töövahendusasutustega, tööbörsidega, millele abil on teostatav töötute tõhusam kontroll. Nii on Saksa korraldanud töötute toetuse ühes töövahendusega (1927. a.), Inglismaa koos haiguskindlustusega (1911. a.). Mõlemad süsteemid on nii sotsiaalpoliitiliselt kui ka organisatsiooni-tehniliselt osutunud püsivõimeiliskis.

Kuna Genti süsteemis tööandjad ei kannata töötuse vastu kindlustamise kulusid, langeb suurem osa kindlustuskuludest riigile. Ka seal, kus on teostatud riiklik sundkindlustus töötuse vastu, langeb suur osa kindlustuskuludest riigile, sest surutise- ja kriisiaegadel, mil vajadus sammete järele on suurim, ei ole tööliised ja sageli ka tööandjad suutelised tasuma kõrgendatud kindlustusmaksu.

Töötute toetuse suurust, selle ülem- ja alammäära, on raske piiritleda. See ei tohi langeda allapoole elatismiinimumi, kuid ei tohi ka liiga lähedane olla tegelikule palgale, kuna vastasel korral töötute kaotaks huvi otsida tööd. Eelnevast järeldub, et töötute toetuse määramisel ei saa püstitada ühtlasi norme, vaid need toetused juhenduvad kategooriate järgi, millesse tööline kuulus.

Eestis puudub tööliste kindlustus tööpuuduse vastu. Üksikud kutseühingud, näit. E. Triikitööliste Liit j. t., maksavad toetust oma liikmetele töötuse korral fondidest, misugused moodustuvad liikmemaksumust. Toetused olenevad vastava liikme liikmemaksu kategooriast, mida liige võib ise vabalt valida. Riiklikku kindlustust töötuse vastu on töölisorganisatsioonid seni nõudnud korduvalt, kuid tagajärjetult. Toetust tööpuuduse korral piüiab asendada ühelt poolt harilik toetus hoolekandekorras, kuid selle ulatus osutub liialt piiratuks. Teiselt poolt töötute abistamiseks korraldatakse hädaabi- ja avalikke töid, kuid

nendegi ulatus osutub piiratuks ja need ei suuda pakkuda vastavat tööd oskustöölisele, kuna need on oma iseloomult liht- ja ehitustööd.

Suured majanduskriisid iseloomustuvad tööliste rohkearvulise vallandamisega. Sotsiaalpoliitika on nõudnud kindlustamise kõrval töötuse vastu ka vallandamiste teravuse vältimist selle läbi, et see vallandamiste teostamiseks näeb ette teatava korra. Kehtivas õiguses (RT 1931, 61, 488, § 9) juul, kui tuleb töölisi massiliselt vallandada, on tööandja kohustatud sellest aegsasti teatama töölisvanemale või töölisnõukogule. Tööandja on kohustatud silmas pidama viimaste üldisi näpunäiteid, kui need on sihitud olukorra pehmendamisele. Kahjuks puudub selle kohta kriminaalseadustikus sanktsioon. Karistatav on ainult massilisest vallandamisest üldse mitte teatamine töölisvanemale või -nõukogule.

Tööturu korraldamise ja töötuse vastu võitlemise vahendiks on ka välismaise tööjõu kasutamise kitsendamine. Kehtiva õiguse järgi võib välismaalasi teenistuses pida ainult politseialituse loal (RT 1935, 34, 311). Tööluba ei nõuta Põllutöökoja poolt Eestisse põllutöödele toodud välismaalastelt, mõningatelt kodakondsuseta isikutelt teatavalt tõi jne. (RT 1935, 44, 444.)

Mitmesuguste vahenditega taotletakse töötajajäanute uuesti sisselülitamist tööprotsessi. Osaliste kriiside puhul, n. kriiside puhul ainult teatavais tööstusharudes, ei osutu see ülepääsmatult raskeks. Õpetamine uuele kutsele ja elukoha muutmine annavad selleks võimalusi. Ulatuslikumate kriiside puhul osutub aga küsimuse lahendamise oluliselt raskemaks. Kohati on keeldud mitme koha pidamine, mehe

ja naise samaaegne teenimine jne. Erilisi tulemusi need vahendid ei anna. Mõjuvaimaks vahendiks ulatuslike kriiside puhul on olevate töövõimaluste jaotamine kõigile töödvajajatele tööaja lühendamise teel, mille tulemuseks oleks uute tööliste palkamine. Praegu on päevakorras 40-tunnilise tööandala teostamine.

Tööpuudus tähendab rahvuslike teodanngujõudude halvatust. Nende uuesti elustamiseks seotakse tihti töötute toetuse saamisega osavõtt avalikest ja hädaabitöist. Tegelikult ei ole aga avalikud tööd siis produktiivsed, kui nendele rakendatakse teiste alade oskustöölisi.

Eespool käsitletud vahendid kuuluvad veel sotsiaalpoliitika valdkonda. Kui aga riigil puuduvad vahendid töötute üldise toetuse või kindlustuse teostamiseks või selle teostamise jätkamiseks, siis erakõlakse töötuid kõige abivajalisemad ja toetatakse üksi neid sõna otseses mõttes hoolekande korras. Nende küsimustega ei tegele enam sotsiaalpoliitika. Seesuguse hoolekande esemeks ei ole enam tööliklass, vaid üksikud, keda ähvardab viletsusse sattumine. Siia kuulub abistamine riietega, kütte ja toiduga, samuti seltskondlik heategevus. Töötud, keda riik enam ei abista või üldse ei abista, kuuluvad kogukondlikule hoolekandele. Kogukondlik hoolekanne ei lähtu töölikonnast kui klassist, vaid üksikust töötust, vaesest. Kogukond siin ei teosta sotsiaalpoliitikat, ta ei püüa muuta ja ümber kujundada ühiskondlike rühmade sotsiaalseid suhteid, vaid on huvitatud, et tema kodanikud ei nälgiks, ei külmetaks ega hukkuks. Kogukondlik sotsiaalpoliitika muutub siin hoolekandeks ja heategevuseks (caritas), sotsiaalseks hoolitsemiseks vaeste abistamisel.

Kaks küsimust tööaja kaitses

1. Tööstuslikkude käitiste tööaja seadus (RT, 1931, 61, 487 ja hilisemad muudatused) ja Tööstuslikkude käitiste nädala puhkepäevade seadus (RT, 1926, 4, 6 ja hilisemad muudatused) on erinevad oma ulatuse poolest, mis pärast nende rakendamisel tekib ebaõiglasi olukordi. Tööaja seadus ei kehti näiteks töötajate kohta oma kodus või teistes olukordades, kus tööandjal võimatu on pidada järelevalvet tööaja kohta, töötajate kohta tööil, mis oma iseloomult ei ole korrapäraseks, nii et neid ei saa paigutada teatud aja raamesse, ja vahetide, tuletõrjute ja uksehoidjate kohta, kes ei pea töötama kogu aja ja ainult olema töövalmis ja võivad viibida sel ajal oma korteris või selleks eraldi määratud ruumes (§ 4 pp. 3—5). Puhkeaja seadus aga on nende suhtes kehtiv ja pühapäevane töö neile keeldud. Seepärast ei saa nende suhtes ka tulla kohaldamisele määrus puhke ja tasu võimaldamise korra kohta isikuile, kes on seotud töödega, mille täitmine on lubatud puhkepäevade seaduse § 4 põhjal (RT 1926, 78). Ainus tee nende olukorra õiglaseks lahendamiseks oleks nendele kas laiendada

elnimetatud korda või laiendada tööaja seadust. Esineb juhte, kus, kuigi nende töö pühapäevadel on keeldud, neid ometi sunnitakse töötama ja nad ei saa nõuda ei puhkust muul ajal ega ka eritasu (ületunnitööde tasu), sest tööaja seadus nende suhtes ei kehti. Mõlema seaduse ulatust tuleks ühtlustada.

2. Määrus puhke ja tasu võimaldamise korra kohta isikuile, kes on seotud töödega, mille täitmine on lubatud pühadel ja pühapäevadel tööstuslikkude käitiste nädala puhkepäevade seaduse § 4 põhjal, saab käsitleda ainult neid töid ja nende tööde tasumist, millised sooritatakse pühadel ja pühapäevadel, kui need tööd toimuvad tegeliku (normaalse) tööpäeva kestes. Nimetatud seaduse § 4 nimelt võimaldab teatud tööde tegemist pühapäeviti ja pühadel ja lubab neid töid sisekorra määrisis või töölepingus lugeda normaaltööpäeva hulka. See määrus ei saa aga kohaldamisele tulla siis, kui vastavad tööd ei ole pühadel või pühapäeviti ette nähtud normaaltööpäeva hulgas, vaid siis tuleb

kohaldamisele töötaja seaduse § 7, vastavad tööd on tehtud väljaspool normaaltöötaja piire ja tulevad tasumisele igal juhul ületundidena, hoolimata sellest, kas vastav töö pühapäeval või pühadel pubkeaja seaduse § 4 põhjal on iseenesest lubatud või mitte. Määrus ei saa kunagi olla vastuolus seadusega, vaid peab sellega alati olema kooskõlas ja vastavalt tuleb määrust seletada. Töötaja seaduse § 4 kolmas lõige annab ka võimaluse 8-tunni-

lise tööpäeva juures lugeda neid töid, ka siis, kui tööline töötab iga nädal ise vahetuses, normaaltöötaja hulka. Et siin tööliste normaal-tööaeg kujuneks pikemaks kui teistel, selle-tõttu ongi antud käesolev määrus, mis vasta-vas osas tasuks nende tööliste pikemat nor-maaltööaega. Ei ole neid töid loetud normaaltööaega, tulevad nad tasuta ületundidena.

Käitistes esineb sel alal tihti korratusi.

I. R.

Ootöö trükitööstuses

V. Kruustee

Käesolev kuu rabas trükitöölisi erilise ülla-tusega, tuues kaasa endaga ootöö, millest iuba käesoleval kevadel liikus kuuldusi. Ka seni ilmus hommiklehti, nagu „Rahvaleht“ ja „Uudisleht“, kuid nende lehtede juures on tööle rakendatud võrdlemisi vähe töölisi.

Nüüd aga, suurte lehtede ilmumisaaja nihkumisega hommikule, kusjuures töö toimuks hilisõhtul ja öösel, esitasid nii Eesti Ajakirjaniike Liit kui ka Eesti Trükitöölise Liit vastu-märgukirjad pea- ja sotsiaalministrile, milles vaieldi vastu ootööle ja soovitati ajalehtede ilmumisaeg jätta seniseks. Ühtlasi soovitati ka seniste hommiklehtede ilmumisaeg tuua keskpäevale.

Protestide ja Eesti Ajakirjanike Liidu dele-gatsiooni töö tulemusena saavutati nädalane pikendus, kuid lõpuks langes vahekauss siiski ärijuhataste kasuks ja lehed ilmuvad juba hommikuti, kusjuures tuli ilmsiks imelik nähtus. Niipea kui suuremad lehed alustasid hom-mikust ilmumist, muutis „Uudisleht“ kohe oma ilmumise aja lõunale ja ka „Rahvaleht“ peres liikuvat sellased püüded. Nii et mäng võib alata uuesti.

Trükitööstuses oli juba seni, arvestades tervislikke tingimusi, raske töötada. Ootöö tulekul aga muutub see veelgi raskemaks. Ootöö haarab praeguse korra juures eeskätt masinaladujaid, tekstimurdjaid, tsinkograafe, stereotüpeere, rotatsioonitöölisi, korrektooreid, õpilasi ja ekspeditsioonitöölisi. Kuulutuste-ladujail nihkub esialgselt töö hommikupool- sest töötamisajast õhtusele.

Sellejuures tuleb puht-ootöölisena võtta rotatsioonitöölisi, kelle töötamisaega meie olu-des on võimatu nihutada õhtupoole. Teiste eelpoolnimetatud kutsealade tööd on võimalik hea tahtmise juures korraldada vahetuste kaudu.

Üheks kaaluvamaks põhjuseks ootöö sisse- viimisel trükitööstusse, nagu toonitasid äri- juhataused, oli, et ka välismaal ilmuvat aja- lehed hommikuti. Seejuures on tahtlikult või teadmatuses unustatud erinevad olud. Kõige- pealt ajalehetöölise kõrgem palk, samuti ka tehnilise tööjõu rohkus, mis võimaldab vahe- tustega töötamise, nii et töölistel ei kujuneks ülepääsmatuid raskusi, kas või perekonna- eluski.

Meil esialgsed korraldused sihivad sellele, et vahetused, seal kus need on võimalikud, toimuksid ainult kahes osas, pärastlõunane aeg kuni hilisõhtuni ja öine töötamisaeg. Päe-vane kolmas vahetus on niivõrd väike, et seda ei saa arvestada. Päevastest magamisest suurt muidugi välja ei tule. Samuti tuleb loobuda kõigist õhtusist hüvedest. Sellepärast tuleb trükitöölisel eeskätt nõuda vahetuste korraldamist sellaselt, et ena- mik töölistest saaks töötada vaheldumisi hommiku- ja õhtupoo- likuti, kuna öiseks tööks jääks ainult mõni masin. See oleks mõeldud masinaladujate kohta, kellel öösise tööna ees- kätt on mõeldavad ainult ETA välismaised teated.

Ajalehemurdjate suhtes on mõnel pool juba läbiviimisel liikuv vahetuste süs- teem, mis jagab murdjate töötamisaaja kolme järku, ja mida vast praegu, arvestades murd- jate vähesust, võib pidada kuidagi rahulda- vaks.

Niisamasugune liikuv vahetuste süsteem tuleks ellu viia ka kuu- lutuste ladujate suhtes, kes küll ei tööta otse öösiti, kuid kelle töötamisaeg uue korra alusel toimub kella 13—21. Siin tuleks jõuda niikaugale, et kuulutuste vastuvõtu kor- raldamisega saavutataks moodus, mille järgi kuulutusteladujail avaneks võimalus töötada vahejumisi nädalaste vaheaegadega, kas hom- mikuti või õhtuti. Siia võiks veel lisada soo- vi, et kuna enamik kuulutusi tuuakse alles töö lõpul, mille tagajärjel ka tööpinge tõuseb hil- jem, et töötamisaeg õhtuses vahetuses oleks 7 tundi hommikuse vahetuse 8 tunni asemel.

Vahetuste süsteem on läbiviid- dav ka tsinkograafia-töölise- juures. Päevase vahetuse jooksul võidak- s valmistada küllaldaselt klišeid, kusjuures õh- tuses vahetuses võiks olla ainult mõned mehed akuutsete sõnumite juures vajatavate klišeede valmistamiseks.

Ka stereotüüpia töölistel on vahetus tarviline, eeskätt seetõttu, et päeval vastuvõe- tavate kuulutuste juures, samuti ka eratööde juures, tarvitatakse rohkesti matriitse. Siin aga näib, et vahetuste võimaldamiseks osutub möödapääsmatuks stereotüüpia-töölise arvu suurendamine, kuna praeguste koosseisude

juures vaevalt suudetakse vahetustega töötada.

Rotatsioonitöölise olukord näib olevat kõige lootusetum, kuna meil puuduvad mitu korda päevas ilmuvad ajalehed ja selle tõttu on vahetuste läbiviimine otseselt võimatu. Kuid teatud soodustusi võib siiski saavutada, kas ettevõtmistööde või töötaja lühendamisega minimaalsuseni.

Ekspeditsioonitöölise tööaeg näib nihkuvat varahommikule ja nii näibki see vastuvõetavana, sest see aeg on ikkagi soodsam kui öine töötamine.

Eriliigi öösel töötajate hulgas moodustavad korrektorid, kelle enamiku moodustavad naised.

Korrektorid ei kuulu tööstustöölise hulka, mispärast neil ei ole keeldud öine töötamine. Korrektorid jagunevad ajalehtede juures kahte eriliiki, esiteks ajalehe teksti korrektorid ja teiseks kuulutuste korrektorid. Neist enam-vähem soodustatud olukorras on kuulutuste korrektorid, kelle töötaja raskuspunkt on õhtul. Tekstikorrektorite juures on see aga paratamatult seotud öötööga. Ainsa võimalusena näib siin lahendust toovad korrektoreilegi vahetuste korraldamine, kusjuures ei saaks spetsialiseeruda ainult üheks eriala tööle, lugedes kas ainult lehe teksti või kuulutusi või koguni aktsi-

dentstööde korrektore. Siin tuleks teha juba kõiki töid. Aktsidentskorrektorite juurefömbamisega aga saavutatakse kolmekordne vahetuste süsteem. Igatahes peaks aga praegune õppetund korrektoreid ergutama organiseerumisele, ükskõik missuguse ajalehe töö tegiarte organisatsiooni juure iseseisva sektsioonina, olgu need siis kas vaimsel või tehnilisel alal töötajad.

Eriliigi moodustavad öötöö juures õpilased ja alaealised abitöölised, kellelel öine töötamine on keeldud. Siin tuleks paratamatult öise töö juures tarvitada täisealisi abitöölisi.

Üldkokkuvõttes tuleb märkida, et öötöö ajalehe juures on alles võtmas kindlat kuju, mispärast on võimatu otsekohe kõiksugu võimalusi ette näha, kuid on selge, palgaolud ajalehtede töölise juures tuleb võtta korraldamisele tõusu suunas, arvestades kõike ette toodut. Seepärast tundub loomulikuna ajalehtede töölise iseseisva sektsiooni moodustamine Eesti Trükitöölise Liidu juure, kes töö taksid välja ajalehetöölise töö- ja töötasude normid ja määrad.

Öötöö trükitööstuses on ja jääb ajalehe töötajale vastuvõtmatus ja tuleb ka edaspidi jääda lakkamatult kindlaks seisukohale:

Öötöö trükitööstuses tuleb uuesti kaotada!

Töölise ühistegevus

H. ISKÜLLI raadioloengu kokkuvõte.

Eesti töölised suures enamuses on ilmutanud pikka meelt ja kannatlikkust sotsiaal- ja rahvamajandusliku elu arenemise vastu. Nad ei ole püüdnud kuigi palju seda arengut oma organiseeritud isetegevusega mõjutada, vaid on tagasihoidlikult leppinud selle piskuga, mis majandus ja arenev elu ise on heaks arvanud neile anda. Kuid nüüd on järjest süvenemas arusaamine, et töölise olukorra paranemine võib kõige tagajärjekamalt teostuda töölise endi organiseeritud ja vaba isetegevuse kaudu.

Välismaal on töölised sellest juba ammu aru saanud, et oma olukorra parandamisel ei maksa loota niipalju välisele abile kui just oma ühisele jõule ja isetegevusele. Sel otstarbel nad on loonud endile vastavad võitlusorganisatsioonid ja majanduslikud ettevõtted. Need on: tugevad kutseühingud, mis võitlevad töö- ja palgaolude parandamise eest, ja mitmesugused ühistegevuse organisatsioonid oma arvukate tööstuslike ja kaubanduslike ettevõtetega, mille ülesandeks üldjoontes on tarbimiskaupade muretsemine ja hindade reguleerimine.

Nende organisatsioonide käsutusse on aegade kestes kogutud tohtu suured kapitalid ja varad, millega nad mõjutavad kogu rahvamajanduse arengut. Kuid oma kutseühingute kassadest töölised saavad ka toetusi mitmesugustel puhkudel, nagu näiteks palgavõitluse kestusel, tööpuudusel jne. Sellega on töölised paljudes maades muutunud hoopis iseseisvamaiks ja rippumatumaiks tööandjaist ja kaupmehist kui seda on meie Eesti töölised.

Meilgi on töölise kutseühingud olemas ja nende tegevus on ka laiemalt tuntud. Olgugi et meie ei saa võrrelda oma kutseühinguid välismaade vastavate ühingutega, ei tohi me ka nende senist tegevust alahinnata. Tahaksime vaid loota, et töölised pööravad neile veel rohkem tähelepanu ja asuvad nende jõu kiiremale väljaarendamisele. Siis võime ka loota neilt senisest suuremaid tulemusi töö ja kapitali vahetuse reguleerimisel ja tasakaalustamisel.

Teisisi on aga meil lugu töölise ühistegevusega, sest seda kui liikumist polnud seni meie tööliskonnas õieti olemaski.

Meie ühistegevuse arendajaks ja kandvaks jõuks on olnud peamiselt maarahvas, põllupidajad, kuna tööstustööliskond linnades pole selles kuigi nimetamisväärselt kaasa aidanud, kui mitte arvesse võtta mõne üksiku kohaliku tähtsusega ühingu olemasolu Sindis, Kohtlas, Tallinnas jne. Neist väärub tähelepanu Sin-di Tarbijateühing. Kohapealse käitise töölised peaaegu viimseni on koondunud sellesse ühingusse ja juhivad seda edukalt. Ühing omab mitmeid tööstuslike ettevõtteid ja on oma võrdlemisi laialdase ärilise tegevusega kohaliku majanduselu keskuseks. Seal areneb meil tõeline töölise ühistegevus.

Meie tööliskond on liig harjunud ühekülgses mõttega, et ainult töötasu on see, mis määrab elutaseme, et kui palk on madal, siis on elu vilets, ja kui palk on kõrgem, siis on ka elu parem. Iseendast on see ju vaidlematu ja õige ning seepärast omabki palgataseme tõstmine suure tähtsuse. Kuid täitsa ekslik oleks ar-

vata, et sellega on kogu majandusliku elu probleem lahendatud. Kaugeltki veel mitte. Tuleb silmas pidades, et palk pole mitte kellelegi majandusliku tegevuse eesmärgiks, küll on ta aga vajaliks vahendiks eesmärgi saavutamisel. Kõigi eesmärk on teatavasti tarbimine, mida palk kui vahend peab küllaldaselt võimaldama. Palk iseendast pole aga kindel suurus, mille väärtust saaks alati ette arvestada, kuna ta tegelik väärtus seisab ostujõus, mis on sõltuv elatusmaksumusest, s. o. kaubahindadest.

Sellest me näeme, et kui töölised tahavad oma isetegevusega parandada elutaset, siis selleks ei aita üksnes palgavõitlusist ega palgatõusust, vaid nad peavad paratamatult arendama veel teisel alal isetegevust, mis sihib hindade või elukalliduse tõusu pidurdamisele. Nad peavad ka tarbijaina tegutsema organiseeritult ja ühistegelisel. Tarbijateühinguisse kuulumisega ja ühiskaupluste tegevusest osavõtuga suurendavad töölised ühistegevuse jõudu, mis ainuüksi on suuteline oheldama erakapitalistliku ettevõtluse liigset vahekasu võtmist tarbijailt.

Ühistegevus selle vastu tõstab esile inimese, tema nõuete rahuldamise, mispärast ka ühistegelisele ettevõttele kapital pole otstarbekas, vaid on vahendiks otstarbe taotlemisel, nagu seda on palk töölisele eesmärgi — tarbimise — saavutamiseks.

Ühiskauplused on tarbijate endi omaabi ettevõtted, mis tegutsevad tarbijate endi juhtimisel ja kontrolli all. Nende hinnapoliitika on tarbijate endi määrata. Loomulikult ei saa nad alati müüa odavamalt kui erakauplused. Ühiskauplused ei võta aga rohkem vahekasu, kui see on hädavajaline kulude katteks ja tarviliste omakapitali tagavarade soetamiseks ettenägemata juhtumite puhuks. Need omakapitalid seisavad tarbijate endi käsutuses äritegevuses ning võimaldavad omaabi laiendamist. Selle juures aga veel võimalikud ülejäägid jaotatakse tegevusaasta lõpul osanike vahel osa- ja ostukasuks.

Sellastena on ühiskaupluste olemasolul juba suur mõju kohaliku keskmise hinnataseme kujunemisele (ka erakaupluses). Viimased on sunnitud viima oma hinnad ühiskauplustega ühele tasemele ega saa enam nii vabalt kasutada juhuslikke konjunktuurivõimalusi hindade tõstmiseks. See on tarbijale n.-ü. nähtamatuks ühistegevuse kasuks. See ühistegevuse kasu selguks aga tagantjärele, niipea kui ühiskauplused peaksid sulgema oma ukseid. Siis kindlasti ei jääks hinnatase enam samaks, vaid see tõuseks. Kuna ühistegevuse põhimõte näeb ette, et ühiskauplused müügu kaupu „kohalike keskmiste turuhindadega“, siis just silmas pidades asjaolu, et selle „keskmise“ hinnataseme nad on kujundanud juba ise.

Arusaadav on, et kui tarbijate ühistegevus piirduks ainult kaupade vahendusega, mida ta ise ei valmistata ega tooda, et siis ta ei suudaks väga palju korda saata. Tegelik elu on näidanud, et eraettevõtjad saavad tööstuse alal sageli palju suuremat kasu kui kaubanduses. Omavaheliste kartellide ja kollekulepetega kõrvaldatakse võistlus ja võetakse märksa kõrgemat hinda kui ollakse õi-

gustatud. Nii on kaugelt suurem osa maailma tähtsaimaist tööstusist seotud sellaste kollekulepetega. Teiseks tähtsaks abinõuks kasude taotlemisel on tollikaitse. Tööstustel õnnestub sageli saada palju kõrgemaid kaitsetolle kui see tõepoolest oleks vajaline.

Suurte tollide varjus võetakse siis oma tooteist kõrget hinda. Seejuures tihti jäetakse hoopis hooletusse tehnilise uuenduse eest hoolitsemine, mis võiks aidata kaasa toodete odavnemisele. Niisugusel puhul on ühistegevusel otse kohustuslik ülesanne vahele segada. Ta peab tarbijate ühistes huvides püüdma asutada vastavaile aladele ka omatööstusi eeskätt neil aladel, kus võetakse kõige suuremat vahekasu. Ühistegelise omatööstus sunnib siis eraettevõtjaid vahekasu vähendama või tõstma kauba kvaliteeti.

Kõikjal välismaail on ühistegelise liikumise seda teed läinud. Peagu kõigil tähtsaimail tootmisaladel on ühistegelised omatööstused ellu kutsutud. Meilgi läheb areng sinna poole. Meil aga on ühistegeliste tööstuste arendamine eriti tähtis. Võrdlemisi suurt osa meie tööstuskapitalidest käsutavad muulased, kes Eesti madala palgataseme juures lõikavad suuri kasusid. Sellased võõrkapitalid püsivad siin seni, kuni nende olemine on mugav, kuid võib juba arvata, et nad esimesel hädaohu võimalusel siit pööravad ja meid maha jätavad.

Laiemate rahvahullkade poolt kogutavad ühistegelised kapitalid ja varad seisavad aga täieliselt rahva enese teenistuses ja jäävad siia igasuguses olukorras. Seepärast on ka töölise kohus nende soetamisele ja kogumisele kaasa aidata. Seda saab tööliskond teha esijoonel elava osavõtuga tarbijate ühistegevusest.

Teame, kui kurvad on need töölise korterioludega. Suurel osal töölisel puudub inimväärseks elamiseks kõlvuline elukorter. Ka on korterite üürid meil liig kallid, see ise juba neelab lõviosa töölise palkadest. Seegi asjaolu paneb tõsiselt mõtlema ühistegevusele.

Selles võiksime saada hea eeskujui Rootsis, kus korteriküsimust juba aastaid lahendatakse ühistegevuse abil korteriühingute kaudu.

Sellel alal tegutseb Rootsis korteriühingute liit, kuhu kuulus juba 1935. a. 60 korteriühingut 16.000 liikmega. Nende ühiskorterite koguväärtus oli 160 miljonit krooni. Olgu märgitud, et meie riigi kogu eelarve on umbes 100 milj. krooni. Liikmed panevad seal kokku 10% korteri hinnast, kuna riigi- ja omavalitsuste poolt võimaldatakse ehitusasemed ja umbes 35% ulatuses soodustatud krediiti. Puuduv osa rahast saadakse pikaajalise laenu obligatsioonide vastu ja nimelt: esimese obligatsiooni vastu 40% ning teise vastu 15% ulatuses. Stokholmis kuulub 60% sellaseist ühiskortereist töölisele.

Võrdlemisi kehv on meil paljude käsitöölise olukord, nagu rätsepatöö, kingsepatöö jne. aladel, kuid on ka neid töölisi, kes seisavad n.-n. mustades nimekirjades, olles sattunud tööandjate põlu alla. Neile võiks suurt kergendust pakkuda tööühingute asutamine ühistegelisel alusel. Mõningad neist on meil

juba olemaski, nii et vajalise eeskuju ja juhiste saamine koha peal ei tee raskusi.

Inglismaal, kui ühistegevuse sünnimaal, on isegi põllutöölise ühinguid, kes ühiselt pakuvad oma tööjõudu põllumeestele, ja ühismaa kasutamise ühinguid.

Nagu näeme, on küllalt alased, kusi töölistes võiksid oma isetegevust arendada, kus nad just ühistegevusega saaksid olukorda tunduvalt kergendada.

Üldise tööliikumise seisukohast on tööliste osavõtt ühistegevusest vajaline seepärast, et tööliste endi hulgast kasvaks tegelasi, kes omaksid kogemusi majanduselu keerdkäikudes, et suuta täita oma vastutusrikast ülesannet tööliiskonna usaldusmeestena.

Ühistegevus oma põhimõtteil on erapooletu. Ta ei tee osaliste vahel vahet nende usulise või poliitilise maailmavaate ega kutseklassi kuuluvuse pärast. Ta võimaldab kõigile üheõiguselist koostöötamist.

Kuid kui vabatahtlik liikumine kannab ta igal maal selle rahvakähi pitsert, kes tast elavamini osa võtab. Tööstuslikes maades, nagu näiteks tüübilisena nimetaksin Inglis-

maad, kus see liikumine ligemale sajandi eest, 1844. aastal, rajati Rochdale'i kangrute poolt, ta kannab tugevat tööliste pitsert. Seevastu jälle põllumajanduslikes maades, nagu näiteks Daanis ja mujal, ta on arenenud rohkem põllupidajate seas ja loomulikult kannab ka nende pitsert.

Meilgi on ühistegevus kannud seni rohkem põllupidajate pitsert, kuid meie ühistegevus võidaks ja ta osatähtsus rahvamajanduses kasvaks tunduvalt, kui talle tuleks juure veel ka tööliste pitsert. See oleks kasuks kõigile.

Elu õpetab. Ta on välismaa töölisti õpetanud hindama isetegevuse ja oma-abi väärtust.

Et ka meil Eestis tõuseks kiiremini tööliste elutase, selleks on vaja senisest rohkem tööliste isetegevust ja oma-abi arendamist.

Seejuures kutseühingud on tööliste majandusliku võitluse pealetungi vahendid. Ühistegevus on aga vajaliks kaitsevahendiks seni, kuni ta pole veel kujunenud rahvamajandusliku elu määravaks jõuks.

Selleks siis kutseühingulise tegevuse kõrval arendagu meie töölistes ka ühistegevust.

Naistööjõud vajab kaitset

Mõnd ettekandjate elust

Praegused kehvad palgad ajavad ikka suuremal ja suuremal määral naist mehe kõrval tööturule. Kuidas kasutatakse naistööjõudu, selle üle lubatagu teha vaatlust ühe ala piirkonnas. Võttes kätte ajalehe kuulutuskülje torkab silma tööpakkumiste all köögi-teenijate ja ettekandjate vajamine. Kui tähelepanelikult jälgida, võib mõnd sööklat leida õige tihti kuulutama. Toome teenijate elu kirjelduse Tartu kesklinna asuvas sööklas. Sööklas teenib 5 naist ettekandjaina, 7 köögi-teenijaina, pesijaina, üks kokana. Palk on ainult kokal 25 krooni kuus. Ettekandjad saavad kuus 12, 13 ja vanemad 15 krooni. Tööpäeva pikkus on vahelduv. Üks päev hommikul kella 7-st õhtupoolikul kella 5-ni, järgmisel kella 7-st hommikul õhtul kella 10-ni, ilma lõunavaheta. Toit on prii, kuid korralikku ja kindlat söögiaega ei ole. Kogu päev tegevuses olla — see väsitab. Lähikäijaid teenijaid on hulk — üheainsa kuu jooksul tuli ja lahkus

10 inimest. Kuid see on keskmine söökla — on pisemaid, kus tööaeg on pikem ja käitumine jätab soovida. Inimesed katsuvad töötada, püüavad ning — lahkuvad, et proovida teisel. Niisugustes kohtades palgamaksmine sünnib üks kord kuus. Väike raha, mis temast poolitada, kuid selleski peitub hüve omanikule ja halbuse enne kuud lahkuvale teenijale. Selle töölisnaisega, kes lahkus kuuajalise teenistuse lõpul, peremees oli rahul. „Kahju, et teie lahkute, olite virk teenima. Annan teile kuu-teenistuse kätte — oleksite olnud halvem, oleksin jätnud nädalapalga sisse.“

Noored töölisnaised, maalt sissesõitnud tütarlapsed, töölisabikaasad — organiseerimatu, teadmatu element, kes oskab reageerida vaid kohalt äraminekuga ja uue samasuguse otsimisega — nad vajavad kaitset ja nende küsimus tähelepanu.

A. P.

Ülevaade Tööliiskoja tegevusest

Koja sotsiaalpoliitilised algatused ja sammud tööliste kaitseks.

Ajalehtede hommikuse ilmumise ja sellega seoses olevate töövõtjate eotöö ärakeelamiseks esitas Tööliiskoda märgukirja sotsiaalministrile.

Märgukirjas juhiti tähelepanu sellele, et lehtede hommikune ilmumine tähendab alatist vahetuseta öösist tööd trükikojas, toimetuses ja ekspeditsioonis, mis ülemäära väsitavalt

mõjub inimorganismile ja asetab töövõtjad alatist ebaloomikesse elu- ja töötingimustesse. Ühtlasi muutub töövõtjatele peaaegu võimatuks kultuuriliste hüvede kasutamine ja seltskondlikust elust osavõtmine. Ka perekonnaelu on tõsiselt kahjustatud.

Ajalehtede päevane ilmumine rahuldab lugetajaid küllaldaselt. Pealegi on üleminek lehtede väljaandjate poolt toimetatud sellasel kujul, et seejuures on ignoreeritud Tööliste töö-

lepingu seaduse eeskirju töölepingu ja sisekorra määruste muutmiseks nõutava etteütlemise tähtsaja suhtes.

Sotsiaal- ja majandusministeeriumis astus koda samme esinduse saamiseks Tööstusseaduse alusel ellukutsutud uurimiskomisjoni vineeritööstuse olukorra selgitamiseks. Komisjonis arutletavad küsimused riivavad tööliste huve töömahu ning ka palgalolude seisukohalt.

Sotsiaalministrile esitas koda ettepaneku toimkonna moodustamiseks uue kutseühingute seaduse rakendamisega seoses olevate küsimuste lahendamiseks.

Ettepanekus juhiti tähelepanu sellele, et uue kutseühingute seaduse ellurakendamise töö eelseisvast järgust on vajaline ka tööliskonna esindajate osavõtt, vastavalt üleriigiliste kutseühingute nõupidamise seisukohtadele.

Sotsiaalministeeriumis ja Tervishoiu Talituses otsustas koda koos Eesti Haigekassade Liiduga samme astuda ratsionaliseerimise arstliku kontrolli korraldamiseks haigekassade juures, missuguse kontrolli poole oleks võimalik pöörduda töölisnõukogudel, töölisvanemail ja kutseühingul.

Samuti nõuti, et arstliku kontrolli ettekirjutuste täitmine tehtaks tööandjaile sundslikuks määrusandlikuks korras.

Majandusministrile otsustas koda esitada märgukirja Kopli Rahvamaja kasutamise kohta, nõudes A.-S. „Kopli Kinnisvarade“ mõjutamist, et Rahvamaja ruume antaks püsivaks kasutamiseks töölisorganisatsioonidele, eriti Klaasipuhujate Ühingule.

Sotsiaalministeeriumist seiskohavõtmiseks kojale saadetud seltskondlikes huvides elanike igapäevaste tarviduste rahuldamiseks pühadel ja pühapäevadel lubatud tööde nimekirja täienduse: „Kuni nelja tunni jooksul päevas tööd trükitööstuses, mis on seotud iga päev ilmuvate ajalehtedega, samuti ka riiklikes huvides tarviliste seaduste, määruste, teadaannete, üleskutsete ja valimismaterjalide trükkimine“ suhtes asus koja juhatus eitavale seisukohale.

Raamatu-Nädala

puhull, mis korraldatakse üleriigiliselt 4.—11. detsembril s. a., otsustas koja juhatus: võtta osa Raamatu-Nädala komiteedest, pöörduda kutseühingute poole ringkirjaga, soovitades Raamatu-Nädala tähistamist vastavate arutluste, kirianduslike ettevõtete ja muude algatuste näol, avaldada „Tööliskoja Teatajas“ kirjutus Raamatu-Nädala ideede propageerimiseks ja määrata koja esindajaks Raamatu-Nädala nõukogu L. Johanson.

Koja esindajaks

karskuskogusse määrati O. Mander ja H. Isküll ning asemikuks R. Koppelman.

Uute töölisvanemate valimisi.

Koja töölisvanemate instruktori kaastoimel toimusid tööliskonna asutuste valimised möödunud kuul järgmistes käitistes: A.-S. „Kunstkiivitehases“, Auveres; Tallinnas: A.-S. „Ühiselus“, „Uudne

Mööbel“, A.-S. „Globuses“ ja Birki värvim.-tööstuses.

Pooleli on tööliskonna asutuste valimised A.-S. Krullis, A.-S. „Retis“, A.-S. „Ares“ ja „Päevalehes“.

Muudatus koja koosseisus.

R. Koppelmani lahkumise tõttu koja koosseisust ja revisjonikomisjonist kutsuti koja liikmeks liikmekaandidaatide nimekirja põhjal E. Kruuse Tallinnast ja revisjonikomisjoni liikmeks koja liige E. Saar Sindist.

Tööliskoja üldkoosolek

peetakse koja ruumides 6. nov. s. a. kell 10 hommikul, mille päevakorras on muuseas:

1) Ülevaade koja tegevusest — esimees J. Kurvits.

2) Tööliskonna organiseerimise väljavaateid — peasekretär L. Metslang.

3) Töölisvanemate fondi põhimäärus.

6. nov. s. a. õhtul toimub koja ruumides koja 2. aastapäeva tähistamiseks koja liikmete ja kutsutud külaliste koosviibimine.

Kursused.

Töölisvanemate kursuste kava Tallinnas otsustati, arvestades kuulajate soove, täiendada veel järgmiselt:

1. Statistiliste andmete kujunemine ja käsitlemine 1 t. — H. Reiman.

2. Käitise bilansi vaatlemine 1 t. — V. Udam.

3. Ratsionaliseerimise teooria ja praktika 2 t. — V. Udam.

4. Tööliskonna majanduspoliitilised seisukohad 2 t. — A. Renning.

5. Haiguskindlustus 1 t. — L. Johanson.

6. Töölise haridustöö 1 t. — L. Metslang.

7. Öpiringid 1 t. — H. Isküll.

Sindis korraldati kursused 30. ja 31. okt. s. a. k.-s. „Sõpruse“ saalis. Kursustel refereerisid: rvl. L. Johanson — sotsiaalkindlustusest ja tööliste töölepingu seadusest. A. Renning — töötilide lahendamise korras ja palganõudmistehiendamisest. L. Metslang — vabakutseühingute organisatsioonist ja tegevusest ning kollektiivlepinguist. O. Mander — tööaja, puhkeaja ja töölisvanemate seadustest.

Töölisvanemate usaldusmehed.

Sidemepidamise ja vastastikuse informatsiooni hõlbustamise otstarbel töölisvanemate ja Tööliskoja vahel on moodustatud aktiivseimaist töölisvanemaist usaldusmeeste kogu.

26. okt. s. a. toimus Tallinnas Tööliskoja ruumies esimene usaldusmeeste kogu koosolek, millest võttis osa 18 usaldusmeest.

Koosolekul selgitati lähemalt usaldusmeeste ülesandeid ja võeti vastu usaldusmeeste kodukord.

Arutati veel läbi ja võeti ühel häälel vastu töölisvanemate fondi põhimäärus, mis tuleb lõplikult otsustamiseks Tööliskoja üldkoosolekul 6. novembril s. a. Usaldusmeeste koosolekuid peetakse tarviduse järgi vähimalt kord kuus.

Üleriigilise ulatusega kutseühingute nõupidamine

toimus 10. okt. s. a. Tööliskoja ruumides.

Tähtsaimaks päevakorra punktiks oli uue kutseühingute seaduse ellurakendamise küsimus, mille kohta võeti vastu järgmine ettepanek.

Nõupidamine pidas soovitavaks ja vajaliks, et Kutseühingute seaduse ellurakendamise, eriti normaalpõhikirjade kinnitamisega seoses olevate küsimuste otsustamine, toimuks Sotsiaalministeeriumi, Tööliskoja ja kutseühingute esindajate osavõtul.

Nõupidamine rõhutas, et ühinguil peab jääma ka uue seaduse järgi täieline enesemääramise õigus.

Järgnevalt Tööliskoja nõunik A. Renning selgitas tööliste kaitse küsimusi rationaliseerimise puhul. Koosolekul võeti üksmeelselt vastu järgmine resolutsioon.

Nõupidamine peab vajaliks, et kutseühingud asuksid iga ratsionaliseerimise katse puhul tööliste huvide energilisele kaitsele sihiga kindlustada tööliste osasaamist ratsionaliseerimise kasudest ja et hoida ära tööliste tervise hävitamist.

Kutseühingute ülesandeks on sellekohaste ettepanekute koostamine tariifide, tööaja ja muude töötingimuste suhtes ja aktsioonide läbiviimine nende ettepanekute teostamiseks.

Nõupidamine konstateerib, et arenev rationaliseerimine sunnib ja kohustab kutseühinguid suuremale pingutusile organiseerimistöö alal.

Tallinna töölisvanemate koosolek.

Neljapäeval, 6. okt. s. a., toimus Töölis-kodu saalis Tallinna töölisvanemate, Töölis-koja valijameeste ja kutseühingute esinda-jate ülelinnaline koosolek.

Tööliskoja esimees J. Kurvits esines ülevaatega Tööliskoja tegevusest.

Majandusteadlane V. Udam selgitas rationaliseerimise küsimusi ja Tööliskoja peasekretär L. Metslang käsitles Tallinna Rahvamaja küsimuse senist arengut ja edas-pidiseid väljavaateid.

Läbirääkimistel nõuti, et Töölis-koda astuks samme Põllugali puhkeaja seaduse muutmiseks, nimelt puhkeaja pikendamiseks ja seaduse ulatuse laiendamiseks. Leiti, et see küsimus ei kannata enam viivitamist.

Rationaliseerimise asjas arvasid sõnavõt-jad, et töölis-kond ei ole rationaliseerimise vastu, kui seda õigesti teostatakse. Praegu teostuv rationaliseerimine osutub aga töölis-konnale kahjulikuks. Selle kohta toodi roh-kesti näiteid.

Suurt pahameelt tekitas asjaolu, et Rah-vamaja ehitamine ei ole paigalt nihkunud. Sel puhul öeldi kibedaid sõnu sihtasutuse tegelaste aadressil. Kurdeti, et töölisvane-mate seadus ei leia täitmist. Koosolekul võeti vastu järgmised resolutsioonid:

„Tallinna töölisvanemate, Tööliskoja vali-jameeste ja kutseühingute esindajate ülelin-naline koosolek 6. oktoobril 1938. a.

1) Leiab, et töölisvanemate seaduslik kaitse vallandamiste vastu ja töölisvanemate seadus üldse vajab kiiret ja põhjalikku parandust Tööliskoja poolt ette pandud kujul.

Koosolek leiab, et Töölis-koda peab astuma samme töölisvanemate seaduse muutmiseks juba kõige lähemal ajal.

Samuti on kiire korras vajaline teostada vanade tööliste seaduslikku kaitset vallanda-miste vastu.

2) Leiab, et sihtasutus „Tallinna Rahva-maja“ peab asuma kiire korras rahvamaja väljaehitamisele Tööliskoja, kutseühingute ja töölisvanemate poolt varemalt püstitatud seisukohtade alusel.

3) Konstateerib, et ratsionaliseerimise tähe all on praegu arenemas tööandjate akt-sioon tööliste töökoormamise tõstmiseks ja pal-gaulude halvendamiseks.

Koosolek leiab, et töölis-kond võib ratsio-naliseerimisega nõustuda vaid siis, kui seda teostatakse kokkuleppel kutseühingutega ja töölisnõukogudega, millega cleksid tagatud töölis-konna olukorra halvendamise vältimine ja töölis-konna osasaamine ratsionaliseerimise kasudest. Ilmselt ebatervislikud ratsionali-seerimise katsed olgu riigivõimu poolt keel-dud.

Kutseühingute ja töölisvanemate ülesan-deks on koondada oma jõudu töölis-konna hu-vide kaitseks iga ratsionaliseerimise katse puhul.

Kutseühingule

saatis koda neil päevil ringkirja, milles juhtis tähelepanu sellele, et praegu on levimas käiti-sest käitise n.-n. „rationaliseerimine“. Sellest on tekkimas uusi raskusi ja uusi ülesandeid organiseeritud töölis-konnale. Deklareeritakse küll, et töölis-kond peab saama rationaliseerimisest kasu, kuid on küllalt põhjust karta, et tulemus kujuneb vastupidiseks, kui kutse-ühingud ei astu siin aktiivsesse võitlusse.

Praegu on tööliste palgad väiksemad kui seda võimaldab tööstuse kandevõime, seega oleks õigustatud nende oluline parandamine ka senise tootlikkuse ja tööpinge juures. Kui aga tootlikkust tõstetakse, peab nõudma ka vastavat teenistuse tõusu kindlustamist, teatud juh-tudel aga, kui tööpinge osutub lii-ga kurnavaks, sellase ratsionali-seerimise lõpetamist ja keela-mist.

Kutseühingute ülesandeks on sellekohaste ettepanekute koostamine tariifide, tööaja ja muude töötingimuste suhtes ja aktsioonide lä-biviimine nende ettepanekute teostamiseks.

Arenev rationaliseerimine sunnib ja ko-hustab kutseühinguid suurematele pingutuste-le organiseerimise töö alal.

Ainult koja, kutseühingute, töölisvanemate ja -nõukogude koostööga, tööliste huvide vä-simatu ja asjaliku kaitsmisega iga ratsionali-seerimise katse puhul suudab töölis-kond ära hoida tööhindade allakrõvimist ning jätkata ka võitlust kõrgema palgataseme eest kõigi ras-kuste kiuste.

Välismaa ringvaade

Töötulide lahendamisest Ameerikas. Kutseühingute põhimõttelisi seisukohti.

Ameerika kutseühingute keskliit A. F. of L. on avaldanud tööpuuduse vastu võitlemisel ja töömuretsenemisel järgmised põhilise tähtsusega seisukohad:

Tööpuudust võidakse kõrvaldada ainult sel teel, et töötavatele meestele ja naistele muretsetakse töövõimalusi eratööstuses. See on tõhusaim vahend tööpuuduse vastu võitlemisel.

Aeg on saabunud, kus majandus ja töölised peaksid kokku astuma koostöö, vastastikuse arusaamise ja tööandjate ning tööliste huvide asjakohase arvestamise põhimõtteil selleks, et kaaluda, kuidas seda parandusvahendit võib rakendada.

Edasi öeldakse deklaratsioonis, et A. F. of L. püsib eraomandi, eraalgatuse ja eraomandi kaitse põhimõtteil. Tööstus peaks omalt poolt tööliste õigusi tunnustama ja respekteerima. Senised suhted ja arusaamised kapitali ja töö vahel peaksid tunduvalt muutama.

See tähendaks majandusliku võitluse asendamist koostöö ja vastastikuse arusaamisega. Töö ja kapital võivad koos töötada ja tööliste ning töösturite organisatsioonide kaudu tootmist teostada ja arendada. Lepinguliste suhete loomisega poolte vahel teostatakse majandusrahu ja stabiliseeritakse tootmine. Käitise juhataste ja organiseeritud tööliste vahel sõlmitud kokkulepet tuleb vaadelda kui pühalikku kohustust ja sellest vastavalt kinni pidada.

Majandusliku demokraatia põhimõtet, mille alusel töölised ja tööandjad oma ühiseid majanduslikke küsimusi lahendada võivad, peab kõigis majanduslikes suhetes tunnustatama ja kinni peetama.

Tööliste organisatsioonid peavad asuma demokraatlikel põhimõtetel, demokraatlikel põhikirjadel ning demokraatlikel läbirääkimis-meetoditel. See on Ameerika tee. See on kooskõlas moodsate nõuetega ja demokraatliku maailmavaatega.

Selle deklaratsiooniga ühenduses on huvitav märkida, et „National Labor Relations Boardi“ aruande järgi on umbes 15.000 töötulist 11.800, mis haarab 2,2 miljonit töolist, lahendatud vahekohtuta. Enamik juhtumeid (55%) lahendati kokkuleppe teel tööliste ja tööandjate vahel. 40% nõudmisi lükkati vahekohtu poolt või võeti tööliste eneste poolt tagasi. Ainult 5% tülidest anti vahekohtu lahendada. Enamus vahekohtu lahendada olevatest küsimustest selgitati lepituse teel, ilma et küsimused oleksid jõudnud kohtulikule lahendusele Washingtonis asuvasse keskametisse. Washingtonis arutati ainult 250 juhtumit või 2% 11.800-st vabalt lahendatud juhtumist, mille kohta langetati vormiline otsus.

Tom Shaw surnud.

Inglise töölispartei ja kutseühingulise liikumise juhtivaid tegelasi Tom Shaw suri 26. septembril. Tom Shaw oli rahvusvahelise tekstiiltööliste liidu ja inglise tekstiiltööliste liidu sekretär. 1929. a. — 1931. a. oli ta sõjaminister.

Ameerika tööstusharu kutseühingute sekretär surnud.

Ameerika kutseühingulises liikumises tuntud Charles P. Howard, Ameerika trükistöölise liidu esimees ja tööstusharu kutseühingute organisatsiooni (Lewise liikumine) sekretär, suri 59-aastaselt südamerabandusse. Howard oli CIO asutajaid ja võttis selle tegevusest elavalt osa.

Ühistegevusnurk

II astme kõrgem kursus ühistegevuse usaldusmeestele.

Ühistegevuse usaldusmeeste ettevalmistamiseks on Tööliskoda korraldanud 2 kursust Tallinnas; ühe möödunud aasta lõpul ja teise käesoleva aasta algul

Nende kursuste ülesandeks oli anda usaldusmeestele üldisi teadmisi ühistegevuse liikumise ja selle põhimõtete üle ning nende teadmiste levitamise oskust.

Kava kohaselt korraldatakse neile, kes tahavad tulevikus hakata ise tegutsema ühistegevuse alal, ettevalmistav kõrgem kursus, kus tuleksid käsitlemisele ühistegevuse käitismajanduslikud küsimused.

Kursustest osavõtjate eelregistreerimine Tööliskojas on juba alanud ja loengud algavad arvata-vasti novembri keskpaigas ning need jätkuvad ka uuel aastal.

Kava kohaselt tuleksid käsitlemisele järgmised käitismajanduslikud küsimused:

- 1) Kauba ost ja müük.
- 2) Hinna kalkulatsioon.
- 3) Tulud-kulud.
- 4) Tegevuskapital, selle hankimine ja paigutus.
- 5) Bilanss ja selle hinnang.
- 6) Kontroll ja revisjon.

Selle kava läbivõtmiseks kuluks ära umbes 12 loenguõhnut.

Lektoreiks on ette nähtud oma ala parimad jõud.

*

Ühistegevuse selgitustöö arengust tööliskonnas ja usaldusmeestel selle töö juures ette tulevaist raskust ülevaate saamiseks korraldati Tallinnas vastavankreet. See küsimustik saadeti kõigile usaldusmeestele.

Saabunud vastustest nähtub, et üldiselt areneb selgitustöö rahuldavalt. Sellele suhtutakse heatahtlikult ja usaldusmeestel pole ette tuua ülesamatuid raskusi oma tööalal. Erandjuhtumil kurdetakse skeptilise ja umbuskliku suhtumise üle

ühistegevusele. Mis aga üldiselt ette tuakse, see on tööliskade loidus ja ükskõiksus praktilise ühistegevuse vastu. Sellest peame üle saama, kui usaldusmeestel endil on küllalt vaimustust, mis varem või hiljem nakatab teisi.

*

19. oktoobril toimus Tööliskojas järjekordne ühistegevuse usaldusmeeste koosolek, kus ETK peajuhataja J. Põdra kõneles oma reisi muljeist Skandinaaviasse.

Need on kõrge kultuuriga, rikkad demokraatlikud maad, kus tööliskond on hästi organiseeritud kutseühinguliselt ja ühistegelisel. Ka poliitiliselt on töölised end kehtima pannud. Riigivõimu teostavad ja juhivad töölised koos põllumeestega. Rahvas on sellega väga rahul. Sotsiaalseaduseandlus on arenenud täiuslikuks. Töölise ja tööandjate vahekorrad on korraldatud kollektiivlepingutega. Seda moodust peavad seal ka tööandjad kõige otstarbekohasemaks.

Uusi sotsiaalseadusi

Tehnilisil põhjusil kõigil nädalapäevil ööd ja päevad vahet pidamata kestvate tööde nimekirja

p. 3 ja p. 4 pannakse kehtima järgmiselt:
p. 3. tööd paberi- ja puupapivabrikuis:

Tööd auru-, vee- ja elektrijõuallikate, juhtmete ja mootorite juures ja veevarustusel; toorainete ja puude kohaletoimetamine, leelise valmistamine ja uuesti saavutamine, puude koorimine, puhastamine, peenendamine, jahvatamine ja keetmine; jahvatatud ja keedetud ainete sorteerimine, puhastamine, pesemine, pleekimine ja lõplik valmistamine; paberimassi ettevalmistamine ja paberi, papi ja kartongi valmistamine eelkuivatatud ja kuival kujul poognates ja jooksva pikkusega rullides; silutamine, lõikamine, sorteerimine, pakkimine ja valmisproduktide edasitoimetamine; mustleelisele kogunevast tallolje naatriumseebist tallolje keetmine ja kuivatusabinõude järelevalve; tärpentini eraldamise järelevalve ja vaatide täitmine tärpentiniga.

p. 4. tööd põlevkivitööstuses:

Tööd toorõli ajamisel, mis on seotud vahet pidamata töötavate retortide kütmise ja tühjendamisega; õlivabrikute jaoks põlevkivi

Tööpalgad ja töölise sotsiaalne elatistase on seal mitmekordselt kõrgemad kui Eestis.

Neist maadest on väga palju õppida.

Samal koosolekul instr. H. Isküll käsitles veel õpperingide organiseerimise ja usaldusmeeste kõrgema kursuse küsimust.

Asuti seisukohale, et täiendav kursus usaldusmeestele on väga vajaline, kuna laiemas ulatuses õpperingide ellukutsumist otsustati teostada kurstuste jätkuna.

*

Tallinnas on võetud tõsiselt kaalumisele ühistegelise söögimaja asutamise küsimus. Soomes on ühistegelisi söögi- ja kohvimaju juba väga palju. Meilgi on ühistegelik ettevõtlus sel alal vajaline.

Üksikud ühingud on meil aga sellaseks ettevõtteks nõrgad. Nüüd on moodustatud ühingute vaheline komisjon, kes otsib asja lahendamise võimalusi. Võimalik, et ka ETK pakub oma abi.

laadimine, juuretoomine ja äravedu, elevaatorile etteandmine ja tõstmine; tööd bensini-ajamisel ja muude õli ja asfaldi liikide valmistamisel, õlisaaduste laadimine ja transport.

(RT 1938, 79, 710.)

Vahet pidamata kestva valmistusega tööstuskäitistes pühapäevadel ja pühadel lubatud tööde nimekirja muutmine ja täiendamine.

p. 2. tööd paberi- ja puupapivabrikuis pannakse kehtima samas redaktsioonis kui eespoolse määruse p. 3.

p. 3. tööd õlikivitööstuses pannakse kehtima samas redaktsioonis kui eespoolse määruse p. 4.

pealeselle täiendatakse nimekirja järgmiselt:

p. 17. tööd piimatööstuses: Piimapulbri valmistamine piserdamise teel (Krause menetlus).

p. 18. tööd raudteel: Veereva koosseade jooksva paranduse tööd veojaoskondade depoodes.

(RT 1938, 79.)

I. R.

Käitiste elu

Tallinnas

A.-s. „Globuse“ saapatööstuses

valiti tööliskogu. Valimised toimusid 26. oktoobril käitise ruumides. Valimiste päeval töötas käitises 260 töölist, neist võttis valimistest osa 246 ehk 95%. Selle tõttu läksidki valimised juba esimesel voorul hästi korda, kuna kõik valitavad, nii nõukogu liikmed kui ka asemikud, said absoluutse häälteenamuse, mis iseendast on harukordne nähtus.

Nõukogu liikmeiks said: E. Suits, P. Pihlak ja E. Sikk, nende asemikeks jäid R. Joakit, J. Ventsel ja R. Jegorov.

Selle tööliskogu sünni puhul huvitab meid heita pilk asja tagapõhjale.

A.-s. „Globuse“ on üks neid käitisi, mis on tegeksenud pikemat aega riigirahadega, olles Pika laenu Panga kontrolli all.

Palgad selles käitises on olnud enam-vähem rahuldavad, kuid seejuures ei puudunud töölistel mitmesugused muud mured, nagu sagedane tööseisak töövähesuse tõttu, teataval määral liig agarate ja kannuseid teenida tahtvate meistrite omavoli, terror jne.

Kui 1931. a. hakkas kehtima tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seadus, siis mõne agarama töölise eestvõttel hakati õhutama töölisva-

nemate valimisi. Valimised toimusid, aga vajalike arvu hääli sai vaid üks kandidaat ja nimelt Nahatööliliste Ametiühingu sekretär H. Isküll. Kohe pärast valimisi jäi käitis paariks nädalaks seisma, mispärast valimiskomisjon loobus oma volitustest ja andis materjalid üle tööinspektorile. Tööinspektor kinnitas valitud vanema ametisse ja, kuna käitis seisis, siis ta lõpetas ka asjatöötuse. Nii jäigi kuni aasta möödumiseni.

Järgneval paaril aastal valiti juba 3-liikmeline töölisanõukogu, kelle esimeheks ja hingeks oli H. Isküll.

1934. a. kevadel töölisanõukogu esimees haigestus ja jäi selle tõttu pikemaks ajaks käitisest eemale. Varsti pärast seda jäi ka käitis pikemaks ajaks seisma, mille kestes teiste töölisanemate volitused muutusid mittekehtivaks.

Käitise uuesti töösse hakates sügisel ei võetud H. Isküll'i enam tööle, kuigi ta töölisanemate volitused veel kehtisid. Käitise juhtkond asus seisukohale, et töölisanemaid pole tarvis. Sellest haarasid meistrid agarasti kinni ja hakkasid hirmutama töölisi, et kes tahab töölisanemaid, sel pole ruumi enam käitises ja ta otsigu uus töökoht. Muidugi ei leidunud siis sellaseid, kes oleksid riskerinud töökohta kaotusega, ja nii jäidki töölisanemad valimata.

Töölisanõukogu pitsat, protokolliraamat ja kirjavahetus anti Tallinna Nahatööliliste Ametiühingusse hoiele — ootama paremaid aegu.

Hiljem tehti kutseühingu algatusel korduvalt katseid valimiste korraldamiseks, kuid kõik need katsed nurjusid, kusjuures esines ka aktiivsemate tööliliste vallandamisi. Kui jõutigi tööinspektori kaastoimel valimisteni, siis ei annud need mingeid tulemusi, kuna osavõtt oli liig loid — töölised kartsid. Seda põhjustas vastav kihutustöö teatud poolelt.

Nüüd, kus jällegi olid suurenenud teatavad vajadused töölisanemate järele, Tööliskoda ja nahatööliliste kutseühing võtsid asja tõsiselt käsile. Tööliskoja korraldusel kutsuti 10. oktoobriks Tööliskoja ruumidesse kokku „Globuse“ töölilise koosoleku, kus Tööliskoja peasekretär ja kutseühingu esindaja selgitasid töölisanemate valimiste tähtsust. Koosolekul koguti ka küllaldane arv allkirju TKTA seaduse § 44 korras valimisi korraldava koosoleku kokkukutmiseks, kusjuures avaldati soovi, et see koosolek toimuks Tööliskoja ruumides.

Tööinspektori korraldusel toimuski see koosolek Tööliskodas 17. oktoobril. Tööliliste osavõtt koosolekust oli elav ja vajaline kvorum saadi kätte. Seati üles kandidaadid ja valiti need ka valimiskomisjoni.

Kõige selle tulemuseks olid valimised 26. oktoobril, mis õnnestusid üle ootuste hästi.

Kogu selle asja käiku ergutasid ja õhutasid omalt poolt Tööliskoda ja nahatööliliste kutseühing ühiselt, mis arenes isegi lendlehtede väljaandmiseni ja nende levitamiseni käitise väravas, kus kutsuti töölisi üles kasutama oma seadusepäraseid õigusi.

See töö polnud asjata. Jääb veel loota, et „Globuse“ töölised ise oma asja saavutatud võitu küllaldaselt väarikalt hindaksid ega loobuks tulevikus enam oma õiguste kasutamisest ja organisatsioonilisest üksmeelest.

A.-s. O. Kerson ja Ko. kunstsarvetehaseis on praegu käimas ulatuslikuma ratsionalisee-

rimiseprotsessi eeltööd. Algul pidi asi piirduma lihtsalt tükitöö-süsteemi sisseseadmisega. Selleks olidki juba välja töötatud vastavad tükitöö-tabelid ja uued tasunormid, mis senistest garanteeritud tasudest olid umbes 25% madalamad. Teiste sõnadega, et senist palka kätte saada, oleks tulnud pingutada tublisti rohkem. Samal ajal aga, olevalt tellimuste vähesusest ja toodete turustamise võimalusist, oli tõsine kartus, et tööd ei jatku kõigile vabalt. Kuna ka umbes pooltele töölilistele olid töölepingud üles öeldud, siis muutus meeolelu käitises väga raskeks.

Töölisanõukogu korraldusel peeti 2. oktoobril tööliliste üldkogu koosoleku, kus käitise juhataja Saar andis seletusi käsilolevate ümberkorralduste asjas. Ta rõhutas, et käitises olevat raskusi toodangu turustamisega ja tellimuste saamisega, mis olevat tingitud toodangu kallidusest. Toodangu odavamaks muutmiseks võiks parameeda olukord ja selleks olevat ainuke tee — töö intensiivsuse tõstmine. Selleks olevat käimas katsetused ja kõik olevalt katsetuste tulemusist.

Need seletused ei rahuldanud tööliskonda. Koosolekul juhiti tähelepanu elukalliduse tõsusele ja sellest olevalt ka palkade tõstmise vajadusele. Võeti vastu otsus, millega tehti töölisanõukogule ülesandeks võtta tarvitusele kõik seaduslikud abinõud tööliliste huvide kaitsmiseks ja tarbe korraldada ka töötüü. Vajalike kvorumide puudumise tõttu otsustati pidada teiskordne koosolek selle otsuse kinnitamiseks. Teiskordne koosolek toimuski 9. oktoobril. Vahepeal olid esialgsed kavad muudetud ja välismaalt oli kutsutud kohale spets, kes käib müüd stopperiga käitises ringi ja mõõdab tööliliste tööaega.

Koosolek kutsus stopperimehe oma tegevusest aru andma. Viimane väitis, et tal olevat ülesandeks olukorda põhjalikult selgitada ja kontrollida. Selleks ka siis see stopperiga ringikäimine. Tööliskond olgu aga muretu, sest see ei mõõtvat nende palga kroone, vaid minutiliseid, mis kuulub teatavaks töövõtteiks. Alles pärast sellast kontrollimist ta koostavat töösüsteemi, mis põhjenevat uut meetodidel. Ta tahtvat aga ka, et oleksid käitistud tööliliste huvid, ja palus, et koosolek valiks enda hulgast tööliliste esindaja talte abiliks.

Koosolek valis selleks esindajaks töölilise **R. Melsa's'e**.

Töölilisel on aga siiski asja vastu umbusk ja nad on hakanud nimetama kavatsusel olevat uut süsteemi stopperistüsteemiks.

Käitise juhataja Saar teatas koosolekul, et töölilise seni ülesöeldud töölepingud pikendatakse, kuid missuguseiks tasud kujunevad, seda ta ei teadvat veel.

Koosolek kinnitas ühel häälel eelmise koosoleku poolt vastuvõetud otsused, kusjuures rõhutas veel, et uuendused käitises ei tohiks millegi tingimusel vähendada seniseid garanteeritud töötasusid, vaid need peaksid tõusma.

Edasi nõuti, et seatakse korda pesemis- ja tualettruumid, mis praegu ei vasta nõudeile, ja et tigupressidel töötajatele antaks välja käitise poolt noad jne.

Lõpuks otsustati õiendada ajallehtedes juhataja Saare seletust tööliliste palkade asjas.

Nimelt ilmus „Rahvalehes“ 2. okt. toimunud koosoleku kirjeldus, kus muuseas oli tähendatud palkade kohta, et need on meestöölisel 32—45 senti ja naistöölisel 22—26 senti tunnis, mis on üldiselt ka õige. Pärast seda aga ilmus samas lehes käitise juhataja selletus, kus ta väitis, et palkade ülemäär on meestöölisel mitte 45, vaid 60 senti ja naistöölisel mitte 26, vaid 36 senti tunnis. Kuna võib tekkida arvamise, et sellaseid paliku saavad paljud, siis koosolek pidas vajaliseks avaldada täpse palkade liigituse kogu käitise tööliste kohta. Sellest nähtub, et juhataja poolt mainitud palga ülemäär saavab vaid 2 naistöölisel ja 1 meestöölisel, kusjuures ka 1 meestöölisel saab 18 senti tunnis, mis on alamääraks.

Seda õiendust ei tahtnud „Rahvalehe“ toimetus kuidagi ära tuua. Kui ta lõpuks sellele tõi ära, siis oli ta alamäär jätud välja.

Sellane käitumine nimetatud ajalehe toimetuse poolt on tekitanud pahameelt, seda enam veel, et täpne palkade liigituse avaldamine oli töölinõukogule kohustuslik üldkogu otsuse põhjal.

Ratsionaliseerimise komitee „edukas“ tegevus Rauaniidis.

Teatavasti on Ratsionaliseerimise Komitee majandusministri poolt tehtud ülesandeks uurida olukorda Rauaniidis seoses telgede arvu suurendamisega tööliste kohta. Rauaniidi töölinõukogule ootab praegu selle uurimise tulemusi, kuid komitee nõunik Ots seletas Majandusteadlaste Seltsi koosolekul 26. oktoobril, et Rauaniidi asi olevat komitee poolt juba lahendatud.

Asi olevat nimelt seisnud ainult selles, et töölistele on kustki poolt märku antud ratsionaliseerimisele vastu seista, kuid Ratsionaliseerimise Komitee on töölistele selgeks teinud, et kahel teljel tuleb töötada ning et see on tööliste kasuks. Selle tulemusel lõppes hra Otsa seletuse järgi Rauaniidi konflikt hoopis ära ja töölistel loobusid oma vastuseisust töötada kahel teljel.

Teatavasti on tõeline olukord hoopis teisugune. Hra Ots käis küll Rauaniidis töölinõukogule manitsuskõnet pidamas, kuid olukord selle tulemusel pole muutunud. Huvitav oleks teada, kelle huvides hra Ots esines säärase eksitava informatsiooniga? Ega see ole riigivõimude ega ka tööandjale kasuks, kui tööliste suhtumist tööpingses tööstuses varjatakse või valesti tõlgitsetakse. Kui tahetakse, et töölinõukogule ei seaks vastu ratsionaliseerimisele, siis tuleb tõsiselt ja ausalt kaaluda tema vastuseisu põhjusi. Igasuguste pettepillide loomine võib siin mõjuda ainult kahjulikult.

Mööblitööstuses „Uudne Mööbe“

toimused 21. okt. s. a. töölinõukogu valimised, mis puhul töölinõukogule valiti Z o b e r, Ferdinand. Järelevalimistel, 27. okt., valiti töölinõukogu asemikults Ö r u s t e, Aleksander.

Nimetatud ettevõttes töötab 29 töölisel. Palgad on 30—50 senti tunnis.

Ka V-d Toferi käitises ratsionaliseerimine.

V-d Toferi käitises suurendati, nagu kuuleme, juba umbes aasta tagasi telgede arvu tööliste kohta. Ligi 20 töölist on sunnitud töötama 3 teljel ja 1 tööline töötab koguni 4 teljel. Seal läks ratsionaliseerimine läbi lihtsalt, igatahes ei olnud seal seni olnud säärast ratsionaliseerimisvastast aktsiooni, nagu Balti Puuvillavabrikus ja Rauaniidis.

Eesti Destillaadi käitises,

kus seni tööliste palka tihti ei maksetud palgamaksu tähtpäevadel, on nüüd olukord selles asjas paranenud. Käitis töötab praegu täie koormatusega ja palgad on korralikult töölistele välja maksetud.

Tallinna Eesti Kirjastus-ühisuse „Päevalehe“ trükikojas puudus seni tööliste seadusepärane esindus. Nüüd on asutus selleski käitises korraldama töölinõukogu valimisi.

25. oktoobril toimus tööinspektori korraldusel üldkogu koosolek Töölistekojas ruumes, millest võttis osa 63 töölisel. Kuna käitises töötab üldse 186 hääleõiguslikku töölisel, siis esimene koosolek ei olnud otsusevõimeline päevakorras olevate küsimuste otsustamiseks.

Teisekordne koosolek toimus 30. okt. samuti Töölistekojas, millest võttis osa 57 töölisel.

Töölinõukogu kandidaatideks seati üles: R. Kala, A. Rebane, A. Janson, H. Karlsbach, J. Värbo, A. Heinla ja V. Kruustee.

Valimisi korraldava komisjon valiti 5-liikmeline ja sinna valiti järjekorras 5 esimest töölinõukogu liikme kandidaati.

Koosolekul algatatud küsimuste hulgas tõsteti üles terve rida käitise sisekorda ja tööliste heaolu puutuvaid küsimusi, mis otsustati jätta valitava töölinõukogu lahendada.

Joh. Lorupi

klaasivabriku tööliste üldkoosolek peeti 23. okt. s. a., millest võttis osa 266 töölisel.

Koosolekul refereeris Töölistekojas peasekretär L. Metslang töölinõukonna päevaküsimustest. Valiti vallimiskomisjon töölinõukogu valimisteks ja seati üles kandidaadid.

Läbirääkimiste all püstitati rida nõudeid tööolude parandamiseks ja töölinõukogule tehti ülesandeks nende läbiviimiseks kiire korras samme astuda.

A.-s. Balti Puuvillast.

Käitises seoses 6 teljega töötamise saavutatud kokkulepe on töölistele teatavaks tehtud, kuid see on tekitanud õige ebamäärase olukorra. Selle teatavaks saamisel suur osa töölist oli valmis loobuma kuuest teljest. Üleöö tekkis aga mingi kummituslik arusaamatus. Võib-olla abimeistri kiire järeleparimise tõttu loobujate nimistu koostamiseks või muul põhjusel võtsid soovijad oma loobumise teadaanded tagasi. Tööliste arvates kummitab neil silme ees endine võim ja kord, mille tõttu kardetakse sattuda loobumise korral vallandamise ohtu, kuigi selleks on antud tagatis-kokkulepe.

Käitises on palgatud eritööjõud, m.-n. matemaatik, kes peab nüüd ümber töötama kõik endised tükitöö hinnakirjad, kuna käitise juhataja poolt alatiselt rõhutatakse palkade reguleerimise vajadust. Kuidas see matemaatik

oma tööga toime tuleb, eriti aga n.-n. ratsionaliseerimisest saadud kasude jaotamisega, näitab tuleviki.

Käitises sellase tempo juures jätkub tööd loodetavasti aasta lõpuni. Praegu palgatakse peagu igasse jaoskonda uusi töölisi, kuigi kõigile lepingud sõlmitakse 1 kuuks ja hiljem need pikendatakse.

Käitise tööliste üldkogu eesoleval koosolekul tuleb korraldamisele tööliskoogu (8-liikmeline) ümbervalimine. Samuti tulevad kõne alla käitises seoses ratsionaliseerimisega tehtavad korraldused ja muud tööliste päevamured, eriti aga „käskusid“ andva kaadri suurearvuliseks muutamine.

Tallinna linna käitised.

Möödunud aastal linnatööliste palganõudmised lõppesid Töötulide Lahendamise komisjoni sundotsusega. Sundotsused kaotasid kehivuse k. a. mais, kuid nendega kõrgendatud palgad jäeti püsima. M. a. juulist on aga elukallidus tõusnud, kuna linnatööliste palgad on jäänud endisiks. Veel enam — ehitusosakonnas tükitöö äräjätmisega on tasu isegi langedud üle 10%. Tükitöö tariife tõsteti m. a. 10%.

Need asjaolud põhjustasid ehitusosakonna töölisi algatama palgakõrgenduse nõudmist esimestena juunikuus. Seegi kord küsimus lahendati Töötulide Lahendamise Komisjoni sundotsusega 6%-lise palganormide tõstmisega, sest linnavalitsus ei nõustunud kokkuleppe teel asja lahendamata.

Nüüd on ehitusosakonnale järgnenud elektrijaama ja gaasi-veevärgi töölise üldkogud.

Elektrijaama üldkogu koosolek palgaküsimuse otsustamiseks peeti 28. septembril. Koosolek otsustas esitada linnavalitsusele 20% palgakõrgenduse nõudmise. Tööliskoogule tehti ülesandeks mitterahuldava vastuse puhul uuesti üldkogu koosolek kokku kutsuda töötuli algatamise otsustamiseks.

Gaasi-veevärgi käitise töölise üldkogu koosolek toimus 5. oktoobril, kus päevakorras samuti oli palgaküsimus.

Üldkogu otsustas esitada linnavalitsusele 20% palgakõrgenduse nõudmise ja mitterahuldava vastuse puhul algatada töötuli

Tähendatud käitiste tööliskoogud on vastavad üldkogude otsused esitanud linnavalitsusele vastava linnanõuniku kaudu. Esialgsete läbirääkimiste tulemustena linnanõunikuga on vähe lootusi isegi osaliseks nõuete rahuldamiseks.

Linnavalitsuse vastusest oleneb aga küsimuse edaspidine lahendus.

Koosolekul rõhutati väga korteriühingu asutamise vajadust ja arutati väljavaateid ühiselamu ehitamiseks.

Kanti ette ühingu põhikirja kavand, mis on esitatud „Linnateenijate Ühiskodu“ nime all sise-ministeeriumile registreerimiseks.

Koosolekul arutati ka korteriühingu liikmete osamaksude küsimust, kusjuures asuti seisukohale, et esialgsed osanike sissemaksud võiksid olla: 2-toalise korteri eest Kr. 250.—; 3-toalise eest — Kr. 500.— ja 4-toalise eest — Kr. 1000.—

Osamaksude tasumise võimaluste ja korterite

suhtes soovide selgitamiseks on saadetud laiali ankeetlehed, mille tulemused pole veel selgunud.

Linnavalitsus on omalt poolt lubanud soodususi ehituskruundi ja laenu asjas.

Koosolek valis 12-liikmelise toimkonna, kes algatusega seoses olevad küsimused läbi töötavad.

Trammi käitises ei ole palgaküsimust üles tõstetud pärast suvist ebaõnnetunud üldkogu koosolekut.

Nagu kuulda, tahab tööliskoogu ära oodata trammi direktori poolt kavatsetava individuaalse palgaketõstmise kava ulatuse ja tulemused, et siis pärast seda võtta seisukoht palgaküsimuses.

Nii ei ole linnakäitistes käesoleval aastal suudetud esitada üheaegset palgaketõstmise nõuet, nagu see sündis m. a. Või-olla on see tingitud ka sellest, et trammis on jõuvankrite seaduse ellurakendus sünnitanud palju tööd ja muret. Septembrikuus toimusid trammijuhtidele lühiaegsed kursused, psühhotehnilised katsed ja eksamid juhi kutse omandamiseks.

Psühhotehniliste katsete tagajärg ähvardas 20—25 juhti, kes kõik on kauemat aega töötanud trammijuhina, kohakaotamisega.

Leiti siiski väljapääs teiskordsete katsete sooritamise võimaldamisega. Kuid lõpptulemusena vallandati oma kohtadelt siiski 4 juhti, kellest kolm on töötanud üle 10 aasta, ja paigutati tunduva palgavähendamisega teiste töödele. Olgu tähendatud, et ajal, mil küsimus päevakorda tõusis, asjaosalised töölised ise küsimuse vastu loiid olid, mitte ilmudes üldkogu koosolekule ja ükskõikset suhtudes tööliskoogu poolt astutud sammudele.

Ehitusosakonnas on järjekindlalt vallandatud töölisi, nii et töölise üldarv, mis suvel oli 350 ümber, on vähenenud nüüd 150 töölisele. Vallandatakse ka kauemat aega järjekindlalt linnatöölised töötanuid. Põhjuseks nimetatakse, et need töölised ei tundvat küllaldest huvi töö vastu!

Tööliskoogudel on omavahelisi läbirääkimisi olnud ja kavatsetakse ühiseid samme astuda ka kauemat aega linnatöölised olnute vallandamise vastu.

Konflikti tõttu tööandjaga vallandati päeva-pealt töölisanem ja Tööliskoja liige A. O r u m ä e. See näitab, et Tallinna linnavalitsus jätkab oma senist ebaõiglast suhtumist tööliskonna asutustesse. Koda astub tema kaitseks vastavaid samme.

Tartus

Tartu klaasivabrikust.

Tartu klaasivabriku töölised pidasid püha-päeval, 9. okt., koosoleku, kus arutati oma palga- ja töötüingimusi. Kuna Tartu klaasivabriku palgad, eriti lihttöölise omad, on kaugele maha jäänud tegeliku elu nõuetest ja on ka madalamad mujal maksetavatest, otsustati esineda palganõudega tööandja ees. Palganõudeks tehti kaks ettepanekut:

- 1) Palkadele kuni 20 snt. tunnis juure nõuda 3 senti ja palkadele üle selle 2 senti;
- 2) Palkadele kuni 20 senti tunnis juure nõuda 6 ja palkadele üle selle 4 senti.

Palganõude mitterahuldamise korral otsustati algatada töötuli.

Räägiti veel mitmesugustest väärnähtustest ja seati üles nõue nende kõrvaldamiseks. Nii nuriseti esmaabikorralduse üle. Esmaabi-kapp on, kuid mida on tarvis, seda sealt ei leita. Kapp ei sisalda üldse sidemeid, need on antud kojamehe hoole, haavasideme asemel tihti antakse mingi määratud narts, millega haava kokkupuutumine on kardetav.

Palgamaksmise tähtpäevad on kaks korda kuus, kuid harva peetakse neist kinni, — töölistel tuleb ikka oodata.

Mõned töölised oma töö iseloomu tõttu peavad tulema tunni või poole võrra varem tööle, kuid seejuures maksetakse neile tihti ikkagi vaid kaheksa tunni eest. Üldse piütakse igal võimalikul juhtumil ületunnitasa 50% lisast mööda hiilida ja maksetakse see välja ainult siis, kui tööline just igal üksikjuhtumil seda kategooriliselt nõuab. Samasugune nähtus esineb ka öötöö eest tasumise-ga. Kokkuleppe kohaselt on öö-töö-tund viie sendi võrra kallim, kuid ühele maksetakse tasu vastavalt kokkuleppele, teisele harilikku tasu. Kõigis neis ja veel mitmes muus asjas aga nõu-ti paremat korraldust.

Koosoleku üheks päevakorra punktiks oli kõne Tööliskoja Tartu esinduse esimehelt O. Kopluselt „Töölisvanema ülesanded ja vahe-kord töölistega“, mis kuulajate poolt soojalt vastu võeti. Töölisi oli koosolekul rohkesti.

Kuna aga paari päeva pärast vabrikus juh-tus tööseisak sulatamisahju lõhkemise tõttu, mis andis ettevõtjale võimaluse töölisi päeva-pealt vallandada, siis oli sunnitud palganõud-mise läbiviimine pooleli jätma. O. K.

Kammivabrik Estico

Tartus töötab 200 töolist, neist meestöölisi 90 ja naistöölisi 110. Naiste minimaalne tunni-palk on 16 senti, kõrgeim 25 senti, keskmine 19,85 s. Nendele tasudele võivad naised juu-re teenida 25—30%. Meestööliste algpalk on 23 senti, kõrgeim 49 senti, keskmine tunnitasa on 30 senti. Preemiade näol võivad mehed juure teenida 50—75%. Läbisaamine töö-juhatajatega on rahuldav, soovida jätab vahe-kord abijuhatajatega. Ruumide kohta on tä-hendada järgmist: tselluloidiruum on vastav määruste nõuetele, kalaliidiruum jätab veel üht-teist soovida, selles tekib mitmesuguseid kahjulikke gaase. Osa puudusi on siiski juba kõrvaldatud. Töölisnõukogul on tulnud selleks astuda sellekohaseid samme, sel on ka olnud tulemusi, kuigi puuduste kõrvaldamine ei toi-mu küllalt kiirelt. Rieteruomid on veel väi-kesed ja ei vasta määruste nõuetele. Töölis-nõukogu on püüdnud kaitsta tööliste huve maksimaalselt. Nõukogu soovidele on käitise juhatus suhtunud heatahtlikult. Kõik „Estico“ töölisnõukogu liikmed kuuluvad ka kammivab-riku kutseühingu liikmeskonda ja kutseühingu juhatus liikmed ka töölisnõukokku.

Tartu mehaanilises puutööstuses

töötab 33 töolist, neist 2 naistöolist ja 2 töös-tusõpilast. Tööd tehakse enamikus 10 tundi päevas. Töökaitse osakonna direktori poolt on lubatud 100 erakorralist ületundi.

11. mail 1937. a. leppisid töölised tööand-jaga kokku viimase ettepanekul, et kui tööli-

sed soovivad töötada päevas 10 tundi, siis töölised alandavad oma tunnitasa nii palju, et see vastaks ületundide lisatasu 50%-le. See kok-kulepe toimus üks kuu enne töölisvanema val-mist. Siis hakkasid töölised oma asju korral-dama ja valisid töölisvanemaks E. Paabuti, kes hiljuti tagasi valiti. Selle eelpooltähendatud „lepingu“ tahtis töölisvanem murda ja kutsus 6. mail 1938. a. kokku üldkogu. Päevakorda võeti palgaga ja palgaramatutega seoses olevate küsimuste korral-damine. Ometi ükski tööline ei sõandanud vana töölepingut üles ütelda, et sõlmida uut, kuigi sõnavõtte sellase ebaloomuliku nähtuse üle oli palju. Selle üldkogu koosoleku „ohvriks“ langes koosoleku juhataja A. M., kes 2 nädala pärast vallandati töölisvanema protestist hoo-limata.

Tööliste palku ei ole tõstetud 12. aug. 1937. a. saadik, mil Töötlilide Lahendamise Komisjoni otsusega iga tööline sai 2 senti tunnis juure. Praegu saavad õppinud töölised 32—37 senti tunnis, õppimata 22—30.

Käitises harrastatakse tükitööd, kuid ei ole ühtki hinnakirja, mis kindlustaks tükitöö-tasu, seda maksetakse meistri äranägemise järgi. Tükitöölised peavad töötama ebaloomuli-kult kaua, et välja teenida päevapalga. Seda omapärast tükitööd harrastatakse peamiselt nooremate töölistega.

Tööliste tervishoid jätab palju soovida, Käitise hoov on nagu umbne porijärv, kust kuiva jalaga läbi ei pääse. Väljakäigud on üle hoovi 60 meetri kaugusel, need on mustad, pimedad ning korratud. Töölisvanema mitme-kordse märkuse peale on antud mõista, et töölised peavad ise puhtuse eest hoollitsem-a. Ventilatsioon jätab ka palju soovida, sest õhu-vahetuseks on seintesse lihtsalt löödud augud.

E. P.

Kaevandustes

Korteriolud kaevandustes.

Hoolimata sellest, et õlitööstus on üks kiireimalt kasvavaid tööstusharusid, pole suudetud korterite probleemi kaevandustes seni veel lahendada.

Kõige teravamalt annab korterite puudus end tunda Goldfieldsis, kus töölistel tuleb korterite puudusel töökoha läheduses tööle käia 8—10 km kauguselt. Käitise juhatus pole küsimuse lahendamiseks nimetamisväärs-et teinud. Praegu on käitise kortereid ainult 15% tööliste, kes maksavad 12 kr. kuus. Selle kalli üüri tõttu paljud eelistavad kaugel-mal elamist.

Halbades tingimustes korterite üüri pool-est on ka Viivikonna kaevanduse töö-lised, kes ühetoalisest korterist maksavad kr. 7.50 ja köögiga toa eest kr. 10.— kuus.

Kaevanduse kortereid kasutavad umbes pooled töölised.

Korteriprobleem on lahendamatta ka Kiviõlis, kus kaevandus on korteritega suurnud varustada ainult ca 50% töölistest. Korterikriisi pehmendamine on käitise juha-tusel praegu päevakorral ja veel käesoleval sügisel kavatsetakse alustada 80—90 uue töö-liskorteri ehitamisega. Üürid kõiguvad kr. 2,50—6.— piirides.

Vilgas ehitustegevus on käimas Kohtla-Järvel. Viimastel aastatel on kerkinud terve uus tööliste asula Kävas. Ka käesoleval aastal valmib K.-Järvel 5 kolmekordset töölistemaja, kokku 150 korteriga. Nüriat töölistekonnas tekitab asjaolu, et K.-Järvel on uuesti hakatud ehitama perekonnainimestele ühe-toalisi kortereid, kuna teised kaevandused on sellest loobunud.

Üüride hinnad on umbes võrdsed Kiviõlile. Ubjas on tööliste korterite nõudmisi kergem lahendada, kuna suur osa töölistest on kohapealsed maapidajad. Tööliste, kes on üle aasta Ujja kaevanduses töötanud, maksetakse üür tagasi kingina. Uued töölistes maksavad toa ja köögi eest kr. 1.50 kuus.

Soodsamas seisukorras on „Kütte-Jõu“ töölistes, kus umbes 300 töölistega käitises ainult paarikümmend töölist kasutab erakortereid. Ka on „Kütte-Jõud“ ainuke käitis, kus korterid antakse tööliste täiesti tasuta. Kuid vanemad „Kütte-Jõu“ korterid ei vasta enam nõudele ja isegi suuri perekondi on surutud kokku ühte tuppa.

Uude korterite ehitamisel on püütud seda vältida, ehitades perekonnakortereid toa, köögi ja esikuga. Ka käesoleval aastal valmib 28 sellast korterit eelmistele lisaks.

Kuigi viimastel aastatel korteriküsimust on kaevanduste poolt võetud tõsiselt, pole korterikriis kaugeltki veel lahendatud ja sellase ehitustempo juures pole lootagi selle rahuldavat lahendamist.

Oodatud panemust võiks siin tuua ainult riigi või omavalitsuste kaasabi ja algatus.

Olukord põlevkivitööstuses.

Eesti Põlevkivitööstuses K.-Järvel töötab 2254 töölist. Tööliste arv on kujunenud enam-vähem stabiilseks. 15. maist tõsteti palku 5% töötulide lahendamise komisjoni sundotsusega; otsus oli kehtiv 2 kuud. Ka Käva kaevanduses oli käsil mehhaniseerimine. Augustikuus oli Käva allmaakaevuri keskmiseks päevapalgaks kr. 4.85, Kukuruse kaevuri keskmiseks päevapalgaks kr. 5.18. Ölivabrikus oli keskmine palg meestel kr. 2.82, naistel kr. 2.—.

A/s. „Eesti Kiviõli“ on töölisti 1700, neist kaevureid 530. Kaevanduse juhatuse poolt tehti otsus, et tööline, kel on aastas olnud kolm ja enam õnnetusjuhtumit, vallandatakse. Töölisnõukogu ja tööinspektsiooni vahelisesamisel see otsus tühistati vormiliselt.

Kiviõli töölistekond on Sotsiaalministeeriumis samme astunud Kiviõlisse iseseisva haigekassa loomiseks.

Kaevurite keskmiseks tunniteenistuseks on 54 snt. tunnis.

A/s. „Kütte-Jõus“ töötas 297 töölist, neist allmaakaevureid 83 ja peallmaakaevureid 30.

Allmaakaevuri keskmiseks päevapalgaks on kr. 4.48 ja peallmaakaevuri — kr. 4.16. Tunni-töölistel 25—32, töökojas 27—47 ja naistel 20 snt. tund.

„The New Consolidated Goldfield“ töötas 280 töölist, neist ölivabrikus 163.

Palgu tõsteti alates 1. maist s. a. ölivabrikus 1—5 snt. tunnis, tükitöölistel 5—8%.

Allmaakaevuri keskmiseks teenistuseks on kr. 4.80 päevas; peallmaakaevuril kr. 3.85. Ölivabrikus 25—42 snt., töökojas 27—55 ja naistel 20 snt. tund.

Töötervishoiu tingimused käitises on puudulikud.

Eestimaa Ölikonsortsiumi Viivikonna kaevanduses on töölisti ca 200, neist kaevureid 121. Peallmaakaevuri keskm. tunniteenistuseks oli 56,4 snt.

15. okt. hakkasid Viivikonnas kehtima uued tükitöö hinnakirjad, mille alusel töötades kaevurite teenistus vähenes ca 10%.

Praegu on käitises töötuli pooleli. Töölisnõukogu ettepanek korterite üüri vähendamiseks lükkati käitise juhatuse poolt tagasi.

Ujja kaevanduses töötab 267 töölist, neist kaevureid 136. Keskmiseks päeva-teenistuseks on allmaakaevureil kr. 3.35 ja peallmaakaevureil kr. 2.80. Tunni-töö alam-määraks on meestel 22,75 ja naistel 16 snt

Viljandis

Olukord Viljandi käitistes.

Viljandi linna ehitusosakond. Töölisti on käitises 70 ümber.

Tööde vähenemise tõttu üteldi üles umbes 30 töölist, peamiselt linna uue ärihoone ehitustöödelt, samuti üteldi üles ka linna hobusemehed, keda oli ainult 10 ümber. Töötama jääb veel umbes 40 töölist määramata ajaks, peamiselt kanalisatsiooni-, aia- ja sillutustöölistes ja osa majjaehitustöölisti.

Töölisnõukogu otsusel kutsutakse kokku tööliste üldkogu koosolek novembrikuu algul uue töölistvanema valimiste eeltöödeks, sest nõukogu volitused lõpevad 27. novembril.

A-s. Viljandi linnavabrikus algas töö pärast üle kuu kestnud seisakut 3. oktoobril osalise koormatusega. Töölisti võetakse järgest juure, samuti nende asetäitjaid, kuuldavasti ei tahtavat üldse tööle võtta nõukogu maisliiget E. V.

Töölisnõukogu otsustas esineda kaebusega tööle mittevõtmise kohta, sest tööandja kasutas käitise seismise ajal remonttöödel sama osakonna töölisti, kus töötavad nõukogu liikmed, ja seega ei peaks töölistnõukogu liikmed olema kaotanud oma volitusi.

Viljandi tulitikuabrikus olid läinud kuul uued töölistvanema valimised. Valimised tühistati 3 korda enne kui mendega saadi toime, sest endine töölistvanem Käik tahtis vastu tööliste tahtmist tagasi saada töölistvanemaks (ta on 3—4 aastat järjest töölistvanem olnud, meistri abi) ja ei korraldanud seepärast vormiliselt õigeid valimisi, mille pärast need tühistati. Viimne koosolek kutsuti kokku käitise direktiooni poolt. Viljandi tulitikuabrikus on rahuldavad palgad ja seetõttu ei ole ette tulnud arusaamatusi käitise juhatusega. Uueks töölistvanemaks valiti A. Meerits.

J. Lutsu sae- ja jahuveskis töötab 27—30 töölist. Töölistvanemaks valiti A. Ansmidt. Käitis töötab kogu aasta. Palgad on üldiselt madalad: meestel 18—20 s. tunnis. Uue töölistvanema valimisega loodetakse allustada ka palgaolude parandamist.

Sindist

Sindi Tekstiilkäitise töölise üldkogu koosolek peeti 20. oktoobril 1938. a. „Sõpruse“ saalis. Koosolekut juhatas ETÜ Sindi osakonna laekur J. Kuller ja protokollis Tööliskoja liige Ed. Saar. Käitises töötas koosolekueelsel päeval käitise juhatuse andmel 637 töölise, kuna koosolekule oli ilmunud ainult 182 töölise, seega puudus tarviline kvorum. Töölisnõukogu kandidaadid ja valimiskomisjon jäi valimata. Teiskordne üldkogu koosolek peeti 21. okt., kus valiti 5-liikeline valimiskomisjon. Valimiskomisjoni valiti M. Somson, H. Meola, J. Kammer, O. Lanna ja A. Tamme. Koosolekul refereeris Tööliskoja ühistevärguse instruktor H. Sküll teemal „Tekstiiltöölise päevamured“. Koosoleku lõpul oli elav sõnavõtt. Muret tekitab tööliskonnas vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustuse aeglane edasijõudmine. Üldkogu võttis vastu järgmised resolutsioonid:

1) Üldkogu nõuab, et käitises kaotataks ületundide tegemine praegusel ajal, kus sajad töölised ootavad värava taga tööd. Töölisi tuleb niipalju juure palgata, et normaalsel tööajal tööga valmis saada.

2) Üldkogu nõuab, et mindaks üle 40-tunnisele töönädalale senise 48-tunnilise asemel, seega pehmendataks tööpuudust. Kui see on algul võimatu, siis laupäeval peab töö lõpma üks tund varem, ilma et seda tundi päevataust maha arvataks.

3) Üldkogu nõuab, et käitise juhatuse palgaks ametisse õpperingide juhi töölise haridusliku taseme tõstmiseks töölisnõukogu poolt esitatud isikute hulgast, samuti nagu see on kristlikul organisatsioonil, vähimalt sügis- ja talvekuudelgi.

4) Sindi tööliskond ei eita arengust tingitud ratsionaliseerimise vajadust, kuid see peab sündima koos tehniliste uuendustega, nii et tööliskond saaks sellest kasu. Töölise tervise kurnamist tööpinge ülemäära tõstmise tõttu Sindi tööliskond ei pea lubatavaks.

5) Sindi tööliskond peab hädatarviliseks vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustuse kiire korras kehtimapanemist.

6) Sindi tööliskond peab vajaliseks, et töölistel oleksid organiseerimise vabadus ja õigus tööandjatega vahekordi korraldada kutseühingute kaudu.

Tööliskoja korraldusel toimusid 30. ja 31. oktoobril Sindi seltskondliku ühingu „Sõpruse“ saalis 2-päevased kursused, kus esinevad Tööliskoja lektorid.

Käitise vastutav juhataja ja tööinspektor olid jälle, s. o. juba teist korda, kohtus töölise puhketasu välja maksmata jätmise asjas. Jälle käitise vastutav juhataja võitis. Tööinspektor kaebas edasi.

Käitises kiputakse ületunde tegema, hoolimata sellest, et värava taga sajad töölised ootavad tööd. Töö tervishoiu määruste täitmise tähtpäevad liginevad, kuid asi edeneb „tigusammul“. Vastatakse, et ei jõua rutem. Ei ole niipalju tööjõudu! Kuuldavasti juhatas ei lubavat töölisi, nagu lukuseppi ja ehitustöölisi, palgata vajalisel arvul. Riigivolikogus

ettetoodud väited ei ole õiged, nagu oleks vallandatud A. S. „Kreenbalti“ osakonnast 149 töölise. Veel märtsikuus 1938. a. oli seal 231 töölise, kes nüüd kõik on vallandatud. Kui hakkasid liikuma kuulujutud „Kreenbalti“ likvideerimisest, hakati ka töölisi vähemate gruppidega vallandama ja viimases grupis oli 149 töölise. Ka ei ole suurem osa vallandatuist leidnud kusagil mujal püsivamat tööd. Nad käisid küll päeviti põllutöödel, kuid nüüd on jälle „lindpriid“. Ainult mõnikümmend on leidnud püsivama tööd neist 387 töölisest, kes Sindis üldse vallandati.

„Rauaniidi“ käitise juhatuse mängib Sindi töölisega nagu lastega. Teatati jälle oktoobri algul Sindi Tekstiilkäitise komtori kaudu, et vajatakse siidikudujaid ühele teljele. Mõned läksidki. Kohal aga olevat teatatud, et ikka kahele teljele vajatakse kudujaid. Töölised pöördusid tagasi. Säärane mäng tööta inimestega, kellel isegi on vähe raha, ei ole inimlik ja tuleb teravalt hukka mõista. Ka ametivõimud peaksid säärase sammu vastu välja astuma.

Narvas

Narva linavabrikus.

Sügis on aastaajaks, kus enamikus käitistes sünnib töölise esinduste, s. o. töölisnõukogude, ümbervalimine, ühes kohas varem, teises hiljem. Narva Linaketramise M-ri O.-Ü. töölisnõukogu volituse lõppemise tähtpäevaks on 1. detsember. Nii on see olnud juba kaua aastaid. Et ümbervalimised ei hilineks ja et ei tekiks vahet lahkuva ja uue nõukogu, s. o. uuesti valitud nõukogu, vahel, selleks on igal aastal asutud aegsasti ettevalmistusi tegema. Pühapäeval, 16. oktoobril, oli kokku kutsutud Narva linavabriku töölise üldkoosolek eespoolmainitud eesmärgiks. Koosolek jäi aga pidamata, kuna puudus vajaline kvorum. Narva linavabrikus töötab praegu üle 1300 töölise. Et saada koosolekule vajalised otsusevõimelised kvorumid, selleks on väga tarviline iga üksiku töölisvanema suusõnaline selgitustöö töökohas asja tähtsusest. Ei piisa sellest, et panakse välja koosoleku teadaanne ja arvatakse, et sellega on kõik tehtud. Teatavasti tehakse praegu takistusi võrkeelsete teadaannete väljapanemiseks. Kuna Narva linavabriku tööliskond koosneb aga suure enamikus venelastest, siis annab see juba töölisele põhjuse koosolekust mitteteadmise väljendamiseks. Nii jääb ikkagi palju mõjuvamaks suusõnaline teadustamine ja selgitustöö töökohtades. Käitise juhatuse poolt töölisnõukogu valimisteks takistusi pole kunagi tehtud, asjale on suhtunud täie erapooletusega. Tööliskond ise peaks aga täie huvi ja energiaga osa võtma sellest tähtsast iga-aastasest toimingust, mis tagab ühtlasi ka tööliskonna huvide kaitsmise. Paljude viimaste aastate jooksul pole linavabrikus töölisnõukogu kordagi valimata jäänud, seepärast ei tahaks uskuda, et see nüüd sünnib, kus töölise esinduste olemasolu on vajalisem kui kunagi varem.

Osaliselt töötab käitis praegu viiepäevalise töönädalaga, mis sünnib tellimiste vähesuse tõttu. Käitise juhatuse on avaldanud lootust,

et see olukord paraneb ja muutub peagi normaalseks.

31. novembril lõpeb Töötulide Lahendamise Komisjoni sundotsuse tähtaeg, mis määrati viimase töötuli puhul. Töölisnõukogu on asja omavahel arutanud ning jõudnud otsusele, et sundotsuse tähtaja lõppedes tuleb astuda järjekordselt palgaolude parandamisele.

Sellelega oleks detsembrikuus Narva linavabriku töölised ees suur ja tähtis koosolek, mis haarab ühtlaselt kogu tööliskonda.

A. TILK.

Mujal

Üks maa saeveski.

Sügis viis endaga ka töö inimestelt. Käitises, mitte just kaugel raudenteajaamast, vallandati sügise tulekul 14 inimest. Seejuures üteldi, et süvine hooaeg on lõppenud, kuid siiski palgati juure uusi töölisi. Töölised pöördusid töölisvanema poole, kellel tuli seda olukorda lahendada käitise juhatajaga. Pärast seda need töölised, kes veel endale uut teenistust ei olnud leidnud, kutsuti käitisesse tööle tagasi. Mõned võeti aga tööle tagasi ka sel põhjusel, et nad hakkasid ületunnitasu nõudma. Käitise juhataja oli öelnud: „Kui loobute nõudmisest, siis leiame teid.“ Ometi leidis töölisi, kes siiski oma ületunnitasud seaduslikul teel väljaga nõudsid. Raha makstes öeldi neile siis, et nende eest on käitise uksed tulevikus suletud.

Selles käitises palgamaksmise tähtpäevad hiilinevad alati nädala või paari võrra.

Kui tööline läheb avantsi saama, öeldakse, et avantsid olevat „ära söitnud“.

Tööline vastab, et siis „peaks palk õigel ajal „kohale söitma“, aga palk ei ilmu õigel ajal.

A/s. „Koili“.

Kohila paberivabriku, tööliste üldkogu koosolek toimus 9. okt. s. a., millest võttis osa 113 töölised, kuna käitises töötab üldse 268 töölised.

Koosoleku juhatajaks valiti E. Aun ja protokolliajaks R. Minn ja J. Lender.

Koosolek võttis teadmiseks töölisnõukogu senise tegevuse aruande mille kandis ette töölisnõukogu liige J. Kruuse.

Senise töölisnõukogu ümbervalimiseks seati üles kandidaadid: E. Aun, J. Linder, A. Heinmäe, A. Mäesalu, A. Maine, M. Sillat, J. Kruuse, G. Evert ja A. Raag.

Valida tuleb kolmeliikmeline nõukogu ja vastav arv asemikke. Vallimisi korraldab komisjon valiti 7-liikmeline, koosseisus: A. Jooneratas, B. Liit, A. Kleeemann, A. Allau, R. Pöder, V. Veensalu ja R. Heinari.

Koosolek nõudis, et kõigile neile töölisile, kes töötavad ühel ja samal tööalal, maksetagu ka ühesugust palka. See otsus hõlmab 47 töölised.

Senini ei ole töölised A/s. „Koili“ saanud palgalist suvepuhkust, vaid on saanud puhkuse raha.

Koosolek otsustas nõuda edaspidi puhkuse andmist.

(M)

Ligi
100 aastat
püsib alati
moodsaimana
Singeri
õmblus-
masin

Tegev toimetaja: Lui Metslang, vastutav toimetaja: Anatol Renning, väljaandja: Tööliskoda.

Ilmunud 5. novembril 1938. a.

Tall. E. Kirj.-Üh. tr. Pikk 2. 1938.